Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(«СВЕТ»)

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 100 (4541). | ШОАТТДИ, 21 август, 1971 шу. | Мах 2 кап. | *Газет арадувл 1923 шера дена*

КАГИРХОШТА — КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

«Парте де а доагIаш лоаккхал ду къонача коммунизм хьалъерех, — аьлар новкъоста Л. И. Брежнева КПСС XXIV съезда парте ЦК Отчетни доклад еш. — Вай дехкар да воай политически опыт, экономикеи культуреи хьалъяра проблемаш къестаяра опыт кердача моахаленашта дIаялар, кагирхошта идейни кхетам балара кулгалдар, дай гIулакх, сийлахь-воккхача Ленина гIулакх царга сийленца дIахо дахьийтара де мел дезар а деш».

Вай мехка коммунизм хьалъяра ерригача этапашка парте даим йоакхо яьй кхуваш йоагIача тIехьен. Цу йоакхонна жоп а луш, советски кагирхой массе а хана вай мехка коммунизм хьалъеча хьалхарча мугIарашка латтаб. Цар шоай хьалкъал, низ, хьинар, къонача дегай йовхал дIател парте хьалхашка оттадаь декхараш сийленца кхоачашдара. Дукха-да царна карагIдийнна турпал гIулакхаш.

ХIанз вай республика комсомольцаши кагирхойи, шерра социалистически яхь а йоаржаяь, къахьегаш ба КПСС XXIV съезда решенеш, кердача пхе шера декхараш ханал хьалха кхоачашдара. Цу яхье чIоагIлу цар идейни кхетам, гучаювл дикача гIулакхий инициатива, лакхлу политически къахьегамеи хьинар.

Кагирхошта коммунистически кхетам балар IалаьматIе боккха лоархIам болаш гIулакх да. Цу хьакъехьара керттера декхараш белгалдаьхад «ВЛКСМ 50 шу дизарахи кагирхошта коммунистически кхетам балара декхарехи» болча КПСС ЦК сонам тIа.

Ленина васкеташа дIадеххача тайпара кагирхошта кхетам луча лоархIаме моттиг дIалоац комсомольски политически дешара система. Укх тIеххьарча шерашка къаьстта дегIабенаб комсомольцийи кагирхойи марксистско - ленински теорецара безам. Республика комсомольски организаце ленински юбилейни шера болх беш яр 600 комсомольски кружок, семинараш, политически клубаш. Дукхача кагирхоша дакъа лоацаш я «В. И. Ленина биография», «Партех йола беседаш», «Вай ленински комсомол» яха кружокаш. Юкхьанцарча комсомольски организацеша чIоагIа теркам тIабахийтаб экономически дешара дукхагIа кагирхой юкъеозара. Промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка болх беш я «Социалистически экономиках йола беседаш» яха кружокаш.

Кагирхошта коммунистически кхетам балара тайп-тайпара формаш лех комсомольски организацеша. Уж я ленински дешараш, тематически сайренаш, теоретически конференцеш, диспуташ, интернациональни сайренаш, иштта кхыдараш.

Уж мероприятеш чакхйоахача хьинаре дакъа лоац партеи комсомолеи ветеранаша, тIемашка дакъа лаьцараша, республика цIи хезача наха.

ВЛКСМ обкомо «Знание» яхача общества президиумаца цхьайна чакхдоах «Къонача лектора ди».

Комсомольски организацеша даим йоакхо ю кагирхой социалистически патриотизмаи пролетарски интернационализмаи кхетамца хьалкхебара. Цу гIулакха цар пайда эц доттагIлен сайренех, фестивалех, теоретически конференцеех, иштта кхы а.

Коммунистически мировоззрени кхоллара балха юкъе лоархIаме гIулакх да кагирхошта къахьегама кхетам балар. Цу дакъе а дикка опыт Iоаяьй республика комсомольски организацеша. Эзараш болча кагирхоша дакъа лоац коммунистически къахьегама боламе, технически творчествага хьажаре, «Профессе толашагIаяр» яхача яхье, иштта кхыдараш ду. Дукхача предприятешка дезду болхлой классе керда саг хьаэцар, иштта кхыдола къахьегама цIейш. Производстве хьалха латтараша шефство лелаю къоначарна.

Комсомола комитеташа ца хаддаш йоакхо ю Даьхен къона патриоташ хьалкхебара. Духхьал юбилейни шера республика сийлен наькъашка гIолла походаш еш хилар 200 эзар зIамсаги йоIи, вIашагIъеллар шоваткъеи шиъ музей, 392 тIема сийлен уголок, 15 В. И. Ленина музей. Оттадио тIема турпалашта керда обелискаш, мемориальни улгаш. Дукхача моттигашка дика вIаштIехьдаьккхад Советски Эскаре гIулакх де болхараш торжественно накъабоахилга. Денал, говзал, Советски Эскарцара безам совбаккхара школа а хинна дIаэттад «Зарница» яха ловзар.

Цу тайппара, кагирхошта коммунистически кхетам балара дукха дика хIамаш карагIдийннад вай республике.

Из дерригa а хиннад республика партийни организацеша кагирхой денна йоакхо яр бахьан долаш. Дукхача партийни комитеташа комсомола комитеташца цхьана чакхйоах лоархIаме мероприятеш, тIахьожам лоаттабу кагирхой гIулакхашта, хьехам тел, новкъостал ду, кагирхой предложенеш теркалъю. Цхьабакъда, белгал даккха деза, цу балха юкъе хIанз а дукха кхоачамбоацараш хилар. Цхьайолча предприятешка, колхозашка, совхозашка доха я къоначa производственникашта юкъера къахьегама дисциплина, лерттIа вIаштIехьбаккхац комсомольски политическа дешара цхьайолча кружокашкара болх. Кхетамца вIаштIехьбаккха система йолаш хилац кагирхой лекциони тематика, цхьабола кагийнахи мехкарийи динах теш, тIехьадиса гIулакхаш хьаллуш, цхьаццанахьа кагирхоша зуламаш леладу.

Из гIулакх кхы дIахо ла мегаргдац, Шенхаштта тоабе беза кагирхошта коммунистически кхетам балара болх. Республика партийни организацей кулгалца комсомольски организацеш декхарийла я юбилейни шера Iоаяьча опытах шерра пайда а эцаш, кагирхошта коммунистически кхетам балара керда формаши методаши лаха. Цу балха юкъе хьинаре дакъа лаца декхарийла ба республика писателаш, поэташ, композитораш, культура учреждениеш. Къаьстта теркам тIабахийта беза кагирхошта революциони теории даьй опыт Iомаяра, къахьегама кхетам балара, социалистически патриотизмаи пролетарски интернационализмаи уйланца уж хьалкхебара. Шенхаштта къовсам лоаттабе беза буржуазни пропагандана дуxьал. дIаяхача замах юхедисача нийрача гIулакхашца.

ЧIоагIа лоархIаме да кагирхошца беча балха юкъе формализм ца хилийтар.

Комсомола ниа партийни кулгалларах латт. Цудухьа партийни организацей, берригача коммунистий сийлен декхар да кагирхой денна йоакхо яр.

Шеко яц, Нохч - ГIалгIайчен комсомольцашеи кагирхошеи дIахо а низ кхоберг ца хиларах парте хьалхашка оттадаь декхараш сийленца кхоачашдара.

Сурта тIа шоана гу Екатерина Довченко Грозненски химкомбината № 132 йолча корпуса аппаратчица я. Технически училище а яьккха 1969 шера енай из укхаза балха. Къахьегама тIаккхуш дика общественница йолча Екатеринай фий ду комбинате.

С. Хугаева сурт.

БАРХI БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Шера плани тIайца социалистически декхераши ханал хьалха кхоачашдара вахте а этта ударно къахьег тха база коллективо. Тонно-километрашца лаьрхIача бархI бетта плни 16 августа 105,8 процент кхоачашъяьй. Цу юкъа планал совгIа баь пайда 18 эзар сом да. Ер бутт чакхбалалехьа кхы тIа а 40 эзар тонн мухь дIаюхахьоргба. Из толам боаккхача къаьстта дика къахьийгад Секач Петр Андреевич начальник волча № 1 йолча колонна.

А. ШЕКИНА,
«Грознефть» объединене автотранспортни база планови отдела начальник.

ЛИТОВСКИ ССР. «Дайнава» яхача юртарча поселкана планировка ярахи из хьалйярахи 1971 шера СССР Паччахьалкхен преми ялийта лаьрхIа, дIачубеннаб архитектораш Виргиниюс Шамкус, Рамунас Камайтис, Ионас Арвидас Стаскевичюс, совхоза директор Юозас Станюлис.

«Дайнава» яхача поселке бах «Леонполис» яхача совхоза къахьегамхой. Городе бахача наьхачул эргаш яц цар быт. Асфальт йилла улицаш, шоззеи кхоззеи вIаштIардаьча нах чубахача цIеной кварталаш, хоза коттеджаш, торгово-бытовой зданеш. Поселке я школа, библиотека, берий яслеш, медицински пункт.

Болхлойи гIулаккхера нахи бах паргIатача квартирашка, дуккхача дезалашка я 3-4 цIа дола квартираш. Квартираш газ чуйилла, дайхьа хий, кхыйола а коммунальни хьалаш долаш да. ТIехь-тIехьагIа хозагIа хулаш латт поселок, шерлу цуй доазув. Хьалъеш латт культура Дворец, нах чубаха цIенош, бIаь гектар дIалоац сомий бешо.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа): архитектор Р. Камайтис, совхоза директор Ю. Станюлис, архитектораш В. Шамкус, И. А. Стаскевичюс «Дайнава» яхача поселке.

А. Бразайтиса сурт.
ТАСС фотохроника.

СЕНТЯБРЬ БЕТТА ЧОТАХ

НислагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш я Грозненски горпищеторга коллектив. Шу доладелча дена цу яхе хьалха латташ хьайоагIа, бархI бетта план 11-чеи 15-чеи августе кхоачашъяь №№ 72, 41 йолча тикай коллективаш.

Царел дукха тIеххьаюсаш яц бархI бетта план 19 августа кхоачашъе вIаштIехьдаьнна №№ 51, 82 йолча тикай коллективаш а. Укх бетта юхейисача хана царегIа хIара коллективо сентябрь бетта чотах бахача нахага дохка лаьрхIад 50—60 эзар сома маьха кхачан товараш.

М. БОТОВ.

Хьайбашта — шортта доакъар

IА ГАЬНА ДАЦ

24 июне 1971 шера хиннача КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча пленумо дийцар «Хьайбаш доакъарашца Iалашдарен дIахо хьайбаш дебадарен доакъера Нохч - ГIалгIай областной партийни организаце декхараш» яха дош. Цу дешах пленумо тIайца соцам къоабал бир «Алханчуртский» совхоза коммунисташа. Совхоза кхаь отделене вIашагIъехкар доакъар кийчдеш йола бригадаш. ХIара бригадана керте оттабир балха дика опыт йола, наха лоархIаши сий деши бола дуккхача хана дена совхозе цIена а беркате а болх беш хIабоагIа новкъостий Гогиев Ахьмад, Галаев Дауд, Баркинхоев Хьасан.

Духхьал цхьоалагIча отделене — йоккхача Ачалкхе мангал хьоекхаш, чах а аьлахь аргIаш деш, силос йоллиш мотехк, бригада я. Къонача тракториста Булгучева Iусмана кхо косилка лелаяьй, Евлоев Iусмани-Чапанов Мунии косильщикаш а болаш. ХIанз чах аргIаш деш ба уж. АргIаш доттача йол а ча а хьаллуш ва стогометатела тIа болх беш вола тракторист Газиев Iийса. АргIаш деш ба кхалнах Бязиева Хьава, Чапанова Жамсари, Баркинхоева Кейпа, Чапанова Миновси. Шоай низ дIакхоачар ду цар доакъар догIа ца кхетийташ аргIаш даь дIаоттадара. Стогометатела тIа тракторист волча Чапанов Баматтире, аргIаш дотташ болча даьи шин вийиии ГагиевгIар Хурана, Исраила, Алихана шоай балхах дика ка йоал. Балха нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар.

АргIаш деча ча хIатIаозаш С-100 шин трактора тIа ба дан воIи ПолонкоевгIар Махьмади Башири. М-74 трактораца ва Малороев Асхьаб. Йоли чаи хIатIа кхухьаш кхы а кхо трактор я. АргIаш даь дIаоттадаьд 500 тонн ча. Цу отделене доакъар кийчдеча белгалбаьнна къахьегаш ба трактористаш Цечоев Iийсаи Болкоев Шамали, хIаьта комбайнера Амаханов Мухьмада хьеккар сенажа лаьрхIа 240 гектара тIара люцерна. 500 тонн люцерна сенаж яьлар цигара. Ваделов Салмана силосни комбайнаца кийчйир из.

Совхоза кхоалагIча отделене доакъар Iалашдеча бригада кийчдаьд 2000 тонн ча, 175 тонн йол, 215 тонн сенаж. ХIана чуйнна дисача чах аргIаш деш, силос йоллаш ба совхоза болхлой. Ерригa совхоза Iалашъяь йол 1800 тонн, ча 3500 тонн, сенаж 2000 тонн, хIанз силос кийчъеш ба механизатораш.

Совхоза хьайбашта эш 8220 тонн ялат, хьачуденад 8098 тонн, хьажкIаш йоацаш. Планал совгIа ши эзар тонн ялат чуденад совхозо.

Лоацца аьлча шоай хьайбашка диза долаши йIайхачен Iа даккхийтара мел эшар деш ба совхоза болхлой. ДIадахача ах шера балха итогех парте МалгIабика горкомеи горисполкомеи карара кара тела цIе байрахк еннай совхоза. ХIанз оаха Iаина еча кийчоно йиш хулийтаргья уж толамаш лох ца долийташ дIахо йодача хана а къахьега.

И. БАРАХОЕВ,
МалгIабика района «Алханчуртский» совхоза партиона секретарь.

ХЬАЛХАРА ГIА — ТIЕХДИКА!

ЕРРИГСОЮЗНИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬЕ ХЬАЛХАРА МОТТИГ ЯЬККХАЙ «ГИПРОГРОЗНЕФТА» КОЛЛЕКТИВО

НислагIча пятилетка хьалхара шу тIехдика гIа а боаккхаш дIадоладаьд «Гипрогрознефть» института йоккхача коллективо. 17 августа цуи цIерагIа телеграмма кхаьчар 1971 шера хьалхарча ах шера СССР Миннефтехимпрома тоахамеи проектно - конструкторски организацеша лелаьча Ерригсоюзни социалистически яхьа итогегIа цунна хьалхара моттиг хьожаярах СССР мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленноста Министерстваи а мехкдаьтта - химически промышленноста болхлой профсоюза ЦК а из даькъала ювцаш. «Гипрогрознефта» лу Министерстваи профсоюза ЦК-ан карара кара тела ЦIе байрахк а хIаьта ишта ахчан хьалхара преми а.

Институто дизза кхоачашдаьд шийна тIайца хинна дерригa социалистически декхараш. Балха керттера итог хилар проектировщикий къахьегама овсарле лакхъярах — из планагIчул 10 процент дукхагIа лакхъеннай.

Парте XXIV съезда Директивашка хьалъе лаьрхIача Казахстана, Белоруссе, Украине, мехка кхыча районий мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста кердача гIишлошта ханнахьеи ханал хьалхеи дIаеннай технически документаци. Тоъал дукха проектни балхаш кхоачашду Грозне мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста реконструкци яран дIахо из дегIаккхувларан. Ханал хьалха оттаяь яьккхай грозненски заводашта реконструкци яра проекташ.

Боккхен лоархIамеи болх чакхбаьккхаб Каспийски форда чура хий бIехделга дIадаккхара.

А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе караерзаяь йолаш латт института проектагIа хьалъяь № 39—40 йола установка.

Ший къахьегама лакха мах бара жоп луш проектни института коллектив кийча я КПСС XXIV съездо проектировщикашта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча дIахо а хьинаре дакъа лаца.

Гагарин Юрена

Звездный городок, 18 август. (ТАСС). Ю. А. Гагарина цIерагIча космонавташ кийчбеча центре тахан торжественни хьалашка хьадийллар Советски Союза Турпала, летчика-космонавта Юрий Алексеевич Гагарина дегIа памятник.

...Укхаза массанена а воззар из: Звездне ваьхаш, этгара хьалха хьош бола сигала бода никъ бе кийчлуш, сигала ахара ший доттагIашта новкъостал а деш болх б... вар Гагарин Юрий. Новкъосташта юкъе волча хана дог цхьалха, Iимерза, тIера хинна из балха тIа цIенхашттаи хьинарен вар — иштта висав турпал цун доттагIий дегашка.

Гагарин Юрена егIача монумента автораша ваятела Дюжев Бориса, архитектора Заварзин Александра космос караерзаяьчи скульптурни портрет хьадаьд вай планетерча миллионаш болча наха вовзаши везаши хиначa тайпара из хьахьокхаш.

Памятник хьаделлача бар боккхий Iилмахой, космонавташ, Советски Эскареи общественностеи викалаш.

ВАЙ ЮРТАШКА БАХАЧА НАЬХА УНАХЦIЕНОН ЙОАКХО ЯР

19 августа Кремле цхьана заседани хилар СССР Лакхехьарча Совета Союза Советеи Къамий Советеи унахцIено лораярен социальни Iалашона дешашта йолча комиссей. Цига дийшар, хIанз юрташка бахача наха медицински новкъостал делга мишта вIаштIехьдаьккхад а цун боарам дIахо лакхбаря фу де деза а яха дош.

Заседане докладаш йир депутатски правительственни группа кулгалхочо депутата Н. Н. Блохиней СССР унахцIено лораяра министра депутата Б. В. Петровскей.

Докладаш тIа белгалдоахар, бахача наьха унахцIено лораярей чIоагIъярей коммунистически партеи Советски правительствай деча йоакхо еш хилар. Кердача пятилетке унахцIено лораяра даькъе доккхий декхараш белгалдаьд КПСС XXIV съезда Директиваш тIа. Белгала аьлча, юрташка бахача наха медицински гIулакхаш дара боарам городашка бахача наха деча цу гIулакхий боарама гаргабига беза. Укх тIеххьарча кхаь шера мехкарча юрташка хьалъяьй дуккха керда медицински учреждениеш аптекаши...

Цунца цхьана докладчикашеи пренешка къамаьлаш даьча депутаташеи белгалдоахар юрташка бахача наха медицински гIулакхаш дара даькъера кхоачамбоацараш хIанз а дIадахаза хилар.

Чакхъяьхача юрташка бахача наха деш дола медицински гIулакхаш дикка гоаде йиш хулийтаргйолаш, йола хьадда мероприятеш тIайийшар комиссе.

(ТАСС).

СИХАГIА ХЬАЛДЕ ЦIЕНОШ

Ши миллиони ах миллиони сом совгIа паччахьалкхен, ахча хьахийцад укх шера «Грознефть» объединене предприятей болхлошта чуIе цIеноош хьалдара. ХIанзле а эксплуатаце дIаденнад город МалгIабикера 70 квартира йола цIенош, шоллагIча микрорайонера 90 квартира йола цIенош, «Старогрознефть» мехкдаьттеи гази доахача управлене мехкдаьттахошта лаьрхIа хьалдаь 48 квартира йола цIенош. Нагахьа санна ахчах пайда мел эц хьежача бIаргагу вайна чуIеча цIеношта хьалъеш йола вож объекташ 40 процент совгIа мара хьалъяланза хилар. Из бакъдар аьлча, во да. хIана аьлча хIанз август бутт чакхбоалаш латт, цул тIехьагIа гуйре хьатIаоттаргья, догIаш долалургда. ТIаккха хьалагIа хургда гIирсаш хьалде.

7-ча микрорайонера 70 квартира йола цIенош дукха хIама ца эшшаш хьалдетта даьннад цхьабакъда, СМУ-5 мастера нов. Б. М. Марченкос яхачох, коммуникацей балха, чертежаш ца хиларо соцадаь лоаттаду гIулакх. Ужжамо йола халонаш гIа дIа мел баьккхача нийслу гIишлошъерашта.

ЧуIеча цIеной цхьалола дакъа шоай низашца, оалаш ма дарра, хозяйственни способагIа, хьалду «Грознефть» объединене предприятеша. «Грознефть» объединене-сводка тIа Старя промыслашка хьалдеш латта 70 квартира йола цIенош хIанзле 47 процент хьалдаь даьннад аьнна латт. Цхьабакъда, бIаргадайнар кхыча тайпара дар. Из цIа вIалла хьалде дола а даьдац. 13 августа лард йоллара оттаю апалубка кийчъеш мара бацар гIишлошъераш. Из цIа хьалдеш я мехкдаьттеи гази доахача «Старогрознефть» управлене нов. Тихонов начальник вола гIишлой-монтажни управлени. Мастерашца ин. Рябининцеи Черчиянацеи къамаьл хилар са. Цар яьхачох, «цIенош хьалдеш болча гIишлошъерий коллективо дикеи ак ца оалаши ду балхаш. Промыслашка хьаде хIама доацаш дисача долалу тхо... чуIеча цIеной-бытовой объекташ хьалъе. Дуккхача хьале оаха бай болх цхьаккха лоархIам боацаш бус. хIана аьлча дуккхача объекташта кхыметтел документаци а елац тхона. Масала, 1970 шера приказ делар тхона, Солени бео чу котельни хьалъе йолае аьнна. хIаьта проектни документаци хьаенная тхога байнача бетта мара. ДIахьежача из мукъагIа проекта тIа лаьрххIача моттиге йолаяь хиннаяцар хьалъе, вешта габариташ а хила езача тайпара яцар. 70 квартира йола ер цIенош февраль бетта хьалде долаьд оаха, проектни документаци июле хьакхаьчай, хIаьта смета хIанз а хьаяланза я».

Цхьан юкъа бригада болхлоша болх мишта бу хьежачул тIехьагIа за дог тийшаш, шоашта хьалхашка оттадаьча декхарех уж коллективаш массаза а доархIаеш хиларах. Балха нормаш каменщикаша санна, штукатураша - маляраша а, вешта аьлча отделочникаша. хIара денна 110—115 процент кхоачашъю. Царех дуккхачар СМУ болх бу 15—20 шу а кхы дукхагIа а ха я. Масала, каменщикий бригадир Валерий Лукич Марокин. Эггара лакхагIа квалификаци йола болхло, дика организатор ва, ший карара бараш болх бе Iомабе хоа цунна. ЧуIе цIенош хьалдеча Чайка Нинас болх бу 20 шу совгIа ха я. Доккхий хIамаш карагIдуьларах, социалистически яхьера хьокхамаш лакха хиларах. Къахьегама Шеча Байраккха орден еннай цунна. Къахьегам къаьстта дуккхабезаш хиларца белгалйоал иштта Байсарова Хатимат а. воргIагIа а мара цо цига болх бу деце а. ДIайха дешаш дуккха ала мегаргдолаш да Лукьянов Борис Андреевичах — отделочникий бригадирах. цунна маляреx-штукатурех укхаза болх бу 15 шераш долаш болча Толстенова Александрах Ахматова Людах, Докшукаева Мариях. Царна баркал оал старопромысловски мехкдаьттахоша хIаназа эксплуатаце дIаденна чуIе цIенош бахьан долаш. Тамe лу сихагIа ер а дIадала кийча ба уж, цхьабакъда, къахьегам эсала вIаштIехьбаккка хиларо йиш хилийтац из кхоачашде. Цигача мастера Янов Черчияна йоах, «15 совгIа каменщик ва тахан машинаькъа вагонаш тIара цемент Iойоассаеча болх беш, хIаьта кхоана кхыча. цар профессеца бувзабенна боацача моллагIча балха бахийта а тарлу уж».

Бокъонца шерра гIишлои балхаш дIадолабара цу нах кастаста тоъал кирпишк, аьшкабетони гIайбаш тагIашта лаьрхIа хIийленаш балконаи Iоакъил кхы мел йолча гIишлошта а мо мара цIаккха а ший ханнахьа гIаякъаш раствор, бетон, кхыйола материалаш. Ший промышленни база яц СМУ.

Болхлошта юкъе социалистически яхь вIашагIйоллара а бацха уйла яц укхаза. Мастерски будка яц хьалъяхка дала ююь беттара декхараш. Бакъда профкома председатела нов. Никулочкина, гIишлошъеча организаце месткома председатела нов. Анцилова СМУ кулгалхоша кайра йоакхо яц ахь вIашагIйоллара.

Тхона кетачох, «Старогрознефть» НГДУ а вешта ерригача «Грознефть» объединене а кулгалхоша тIенхаштта уйла гIаякийга еза хозяйственни способагIа гIишлош хьалъяра. Цу гIулакха хьахецара паччахьалкхен ахчах бозза пайда эца беза хIаьа аьлча квартирашта очередагIа латта «Старогрознефта» болхлой инженерно-технически балхаш дерий гIулакхерча наьха ... йоккхагIа хиле мара, зIам... ...

С. ЧУХАРЕНКО.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КОММУНИСТАШ ХЬАЛХА ЛАТТ

КПСС XXIV-ча съезда исторически решенеш кхоачаш а еш, Калинина цIерагIча комсаш лелаеча совхоза юкъхьанцарча партийни организаце хадданза йоакхо юкъехь йислагIча пятилетка хьалхарча шера планаши социалистически декхараши кхоачашдара лоаттабеча къовсамера коммунистий авангардни лоархIам лакхбара.

Парте XXIV-ча съезда решенеша коммунисташ декхарийла бу масса за а массанахьа а партийнии паччахьалкхени дисциплина чIоагIъяра хьинаре къовсам лоаттабе, общественни рузкъан кхом беш хила а из болх беш барашкара хьадеха а.

Цу хьакъехьа хьоккам тел совхоза коммунисташа, пенсионер Любезнов Николай Григорьевич санна бараша. Цо хьинаре дакъа лоац совхоза производствана юкъе. Миччахьа из болх беш хилараx — бIаьсти шпалераш тоаеча, милдью дIаяккхара комсашта тоха бордосски смесь кийчъеча плантацешка хий дуллача, кхычахьа — овсарле йолаш къахьегаш цо.

Дика къахьегаш ба коммунисташ цхьоалагIча отделене тракторист Хазиев Толхад, — шера план 939 гектар йолча ах шера 591 гектар кIаьдача оахама лоархIам бола балхаш даьд цо, цу хана чухь 496 гектара тIа балхаш даьд Павлищев Михаил Ивановича.

ВIалла ха а а ца лоархIаш тIагIертта къахьийгар шоай участкашка чхьагIар доаккхача завода цеховой парторганизаце коммунисташа вожхагIвола инженер волча Столбов Николай Ильича, хьалха цеха начальник хиннача, дукха ха йоаццаш чхьагIар деш вола керттера болхло а ваь дIаоттаваьча Мазиашвили Виктор Иосифовича, лабораторерча болхлоша Амахина Розальда Рихардовнас, Габанова Тамара Тимофеевнас, завода слесара Колесников Иван Сергеевича, къоначa коммуниста, чхьагIар доаккхача завода бригадира Лалелко Александр Андреевича. Цар юкъарчал доаццаш, шерра дакъа лаьцар чхьагIар даккхара материалаш кийчъеча. уж чакхйоахача, «Грозвино» объединене заводашка а республикал арахьа дIайохьийтача а ах шера план толампа кхоачашъяра юкъе. Ахчапца лаьрхIача продукци дIаяхьийтара план 107,6 процент кхоачашъяьй, товарни продукци — 145,6 процент, валовой продукци — 110 процент кхоачашъяьй, чхьагIара материалаш чакхьяхара завод кийчъяьй. ДIалахача шера хиначул дикагIа хьалхле лелаю цхьоалагIча отделене управляюще коммуниста Золотарев Александр Владимировича, цу отделене агронома коммуниста Морозов Николай Александровича, тракторни бригада бригадира механика Джамалдинов Iаллала Майна хьалхарча социалистически яхье отделене хьалхара моттиг яьккхар, план 250 гектар йолча механизатораша феца хьайиллар 305 гектар комсаш.

ЦхьоалагIча отделене хIанз комсашта хий детт, уж чуэцара эша инвентарь, механизмаш кийчъю.

БIарчча хьайццача партийни организаце авангардни лоархIам лакхбаро новкъостал дир бIаьсти комсашта мед эша гIулакхаш ханнахь даь дахара, комсаш ягIача 1590 гектара 4-аза молхаш техар.

Гектара тIа 4 центнер лоархIаш 713 гектара тIа минеральни удобренеш тайсай. КIотаргашта юкъе а кхоачийташ 2755 гектара тIа культиваци йир планагIа йоагIар 2500 гектар мара ца хиннача.

Ялат толамца чуийца даьннад. ТIаьйцача декхарах йоагIар 4690 центнер мара ца хиннача 5965 центнер ялат даьккхар. Декхарех гектара тIара 18 центнер мара ца хиннача 266 гектарах хIаране тIара 22 центнер ялат чудера цунца кIа план 22 центнер хиннача 22,7 центнер, мукх — 17 центнер хиннача — 23 центнер, борц — 9 центнер хиннача 14 центнер яьккхар.

Ялат чуэцача комбайнер волаш геттара дика болх бир Наурски райсовета депутата комсомольца Можаев Мохьмада, тракторист волаш Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннача Лабазанов Джамалайс.

Ах шера план хIара трактора 108,6 процент кхоачашъяьй. Керттера доагор 1135 сома маьха 134 центнери 833 сома маьха 133 центнер бензини кходаьд. Доагор кходир из хьожа а деш нийса дIадахийтарах, автомашенаш, трактораш яьсса ца хехкарах.

Ах шера еннача 11 рацпредложенех 10 производствана юкъеяхийтай, 1,4 эзар сом пайда а луш. Цу гIулакха юкъе дика дакъа лаьцар коммунистически къахьегама ударника доагора аппаратурана ремонт еча слесара къоначa коммуниста Алленов Александр Ивановича, гаража заведующе Неткачев Александр Михайловича.

Холуш пайда баьлар фо детте агрегаташ юкъейоалаярах — 8000 сом, хIаьта кIотаргашта юкъе обработка еча ПРВН—27000 приспособленех — 17 эзар сом. Ах шера планал совгIа 17,5 процент мукъ дIа-юха бихьар, е 8172 тонн.

КПСС XXIV-ча съездо дукха деншаш оттадаьд идеологически болх лакхбара, наха политически кхетам балара хьакъехьа. ХIара коммунист парте политически бIухо хила веза аьнна къоастадир съезде.

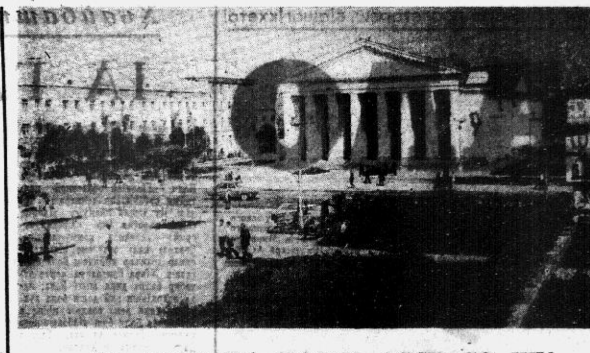
Партийни организаце хаддаза йоаржаю идеологически балха формаш. Ах шера 98 лекци доклади йийшай, тайп-тайпарча темаех йола 85 политинформаци яьй.

Совхоза къахьегамхошта юкъе хьинаре политически болх бу коммунисташа Н. И. Столбова, Р. Р. Амахинас, П. Ф. Саблина, А. В. Золотарева, И. В. Пятирублева, Н. П. Орлова, кхычар.

Промышленни предприятей Ерригсоюзни социалистически яхьа II-ча квартала итогех «Росглаввино» совхозашта юкъерча социалистически яхьеп 1971 шера хьалхарча ах шера итогехи Калинина цIерагIча совхозо чхьагIар доаккхача заводаца цхьана шоллагIа моттиг яьккхар. 4200 сом преми а йолаш.

Производственни заданеши социалистически декхараши кхоачашдара, совхоза къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаь доккхараш кхрачашдара тIаберзабаь хиннаб района коммуниста шоай беррига низ.

Н. КАРАГИЧЕВА,
КПСС Наурски райкома секретарь.

22 АВГУСТА—КОМИ АССР 50 ШУ

КОМИ АССР. Город Ухта — республика мехкдаьтта доахача промышленноста центр. Шовзткъа итт шу хьалха хIанз город йолча дар геолого-разведчиккий палаткаши толаши. Тахан Ухта предприятешка къахьегаш ба эзараш нах. БIаьш километраш наькъаш долх укхазара тайге поселкашка, мехкдаьттей газовни промышлашка. Укхаза хьалъю гIишлошъеча индустре предприятеш, заводаш, наха чубаха цIенош.

Лакхерча сурта тIа: Ухта. Мехкдаьттахой центральни культура ЦIа.

Лохерча сурта тIа: Воркута яхача заполярни кIор боаккхача кочегарка дикагIбола нах (аьрдехьара аьттехьа) болхлой Галиев Ахьмад, Павлик Яков, машинист Социалистически Къахьегама Турпал Филиппов Дмитрий, кIор боаккхача комплексни бригада бригадир, Социалистически Къахьегама Турпал Карманов Александр. Царех хIаране Печорски кIор боаккхача бассейне болх бу итт-пхийтта шу да.

С. ГУБСКЕ суртaш.

ТАСС фотохроника.

ДИЦЛУРГДАЦ АХКА

Чаккдоалаш латт пионерски ахка. Сийрдана, хоза кийчъяьча классашка дешаркой Iохоwша дисараш дукха денош дац. Хоза салеIад дешархоша ахканарча каникулий кхаь бетта, дегIа, унахцIенонна тоабеннаб.

Дале а хIанз а, хIара денна дукха ух пионераш Шелковской района пионерий ЦIагIа. Байнабац цар пионерий ЦIагIа вIашагIъеххача халхара, повзарий, массовикай-затейникий кружокашцара безам кхыярашцара. Цул совгIа хIанз а ший гIулакх деш я отрядий советий председателашца, района вожатешца болх беш йола пионерски актива школа. Дукха болх бу цар берий унахцIено чIоагIъеш йолче площадке а.

Дале а эггара дукхагIа ух пионераш «Искорка» яхача кинотеатре. Кино хьоккалеьа бераштa дIабовзийт фильма чулоацам. ХIаьта фильма демонстраци чаккъяьначул тIехьагIа бераша дувц шоашта езаеннача, хIаьта шоаш раьза ца хулаш йисача фильма оагIонех. Цул тIехьагIа фильме шоашта дезаденна иллеш Iомаду, каст-каста доах уж пионераш вIашагIкхийттача.

Со пионерий районни ЦIагIа хиннача дийнахь боккхача балхах бенна боаххар пионераш — кийчъеш яр «Массаза а кийча» яха йоккха стенд. Царна кулгардеш бар пионерий цIен болхлой, хIаьта беррига болх пионераша шоаш бу.

Иштта сакъердаме да туристически кружоке дакъа лоацаш долча берий ахканара вахар а. Дукхача хана дагараяргъяц царна шоаш чакхъяьха сакъердаме походаш, бийсашка йоагаяь цIераш, шоаш бахача мекка хозаленаш.

А. ЮНУСОВ.

ХIАМА ХУВЦАДЕННАДАЦ

КХЫЧА городашка санна юрташкара хьаухаш а кIал бахаш а дукха нах ба город Назране. Иштта дукха нах болча городера автостанци йизе хул хIара денна. Укхаза гулбеннараштa юкъе хул дукха боккхий нах бераш, цамогаш бараш. Цхьабакъда цу наха эша хьалаш дац станце. Кхыметтел гIулакх хилча ара баха моттиг а яц укхаза. Цу деша уйла яьйий-те Наьсарен автобоахама а иштта города а кулгалхоша? Е царна ца ховш да-те из гIулакх иштта долга.

Соахк гурахь автостанцера арауха моттиг санитаре могадерг доацача тайпара бIеха, лостам боацаш саг чуваладйиш йоацаш йолга дувцаш письмо яздаьдар аз «Сердало» газетага. Уж кхоачамбоацараш дIадоахаргда аьнна сона а иштта редакцена а жоп делар Наьсарен къахьегамхой депутатий исполкома. Маца дIадоахаргда уж аьнна царга хIанз хатта дезаш нийсденнад из гIулакх. Шоаш денна дош райисполкома кулгалхошта дицценна хилар хьахьоккхаш я Наьсарен санитарно - эпидемиологически станце болхлоша укх шера оттаяь акт. Автобоахама начальника нов. Зурабовгеи горсовета председателга нов. Бузуртановгеи дIадахьийтад цу акта копи. Укх тайпара ба цун чулоацам: автостанце санитаре чIоагIа ца могаду кхоачамбоацараш хилар гучадаьлар санитарно-эпидемиологически станце болхлошта. Хила йиш йоаццача хьаледа автостанце ков. Хан-ханнахьа нув хьекхе цIендац из. Санитаре ца могаечча тайпара бIеха я арауха моттиг. Цул совгIа из цIакха цIенъеш а яц, е цу чу саг дIачуваха йиш яц. Нувхаши кхыйола бIехали дIа а ца кхухьаш юххерча райпо хьуна склада кова дIа-юха йоаржаю. Мозий дебаде а дIа-юха доала лазар гучадаккха а тарлу цу гIулакхо.

Санитаре дIадеххача тайпара яц нувхаш дIакхувса яьшка. Автобоахама кулгалхошкара автостанце ков, арауха моттиг ханнахьа цIенъяр, нувхаш дIакхахьар массехказза кьадийхад санитарно - эпидемиологически станце, цхьабакъда из хIанззалца кхоачашдеш дац. Лоаццa аьлча соахк хиннача тайпара да гIулакхаш.

А. ДЗАУРОВ.

РЕДАКЦЕГАРА. ДIадахача шера Назранерча автостанце санитаре могадергдоацача тайпара, къаьстта нах нишка уха моттиг белгал а йоаккхаш бIеха, лостам боацаш хилар дувцаш тхога письмо яздаьдар Дзауров Ахьмада. Письмо тIа дувца кхоачамбоацараш дIадахар дехаш из оаха дIадахьийтадар Наьсарен къахьегамхой депутатий исполкомага.

Автора ший письмо тIа дувца кхоачамбоацараш долаш хилар а кIаьта лоацача хана уж дIададахара нед эшар шоаш дергда аьнна а редакцена жоп дайтар цу хана исполкома председатель хиннача нов. Арапиева кул а яздаь.

Уж кхоачамбоацараш хIанз а дIадаьха ца хилар бакъдеш да нов. Дзаурова дукха ха йоаццаш дайта керда письмо. Редакци доагоахаш я уж кхоачамбоацараш Наьсарен райисполкомо дIадоахийтаргхиларга.

БЕРРИГА НИЗ— ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА

Тха завод республике эггара къонагIчарех яле а сиха дегIаеннен дIахо йодача хана кхы а шеръяла езаши ерригсоюзни лоархIам болаш я Укхаза хьаю мехкдаьттахимически промышленноста, бурувдеттараштa эша продукци. Цудухьа арахецаш йола продукци цхьаккха а гIалат доацаш хилийтар — завода болхлой керттера декхар да. Нагахьа санна заводера дIайнхьа аппаратура кхывар бехкагIа доацаш болх во бойя, йохе дукххечарна хулаш бола боккха хьовзам, бе да из. Цхьабакъда, хIанзалца иштта хIама хинна моттиг да нийсъяьларах дожкхал бе йиш йолаш да тхо. Кхыча тайпара хила йиш а яц из, хIана аьлча атIеххьара дош аьле мара дIаяхьийтац радиоаппаратура. Цхьабакъда, республика а мехка а бурувтохара балхий, мехкдаьттахимически промышленноста специалисташа мога-м ю.

Производстве лакха хьоккамаш дахар болх дерттIа вIаштIехьбаккхарахи наьха къахьегамцарча безамахи тийша да. Завода болхлоша цIаккха а ца хиннача тайпара хьинар айдечна къахьег укх шера. Шера плани тIаьйпа доккхий декхараши ханал хьалха толамца кхоачашдара тIаерзаяь я цар уйлаш. Наьха вахара хьал тоадарахи чалкъа боахам дегIабоалабарахи йола парте XXIV съезда Директивай установкаш йизза кхоачашъяра чIоагIа лоархIам болаш да къахьегама овсарле лакха хилийтар. Цехий, участкай кулгалхоша, партийнии профсоюзни организацеша производственни болх дика вIаштIехьбаьккхаб: баьча балха учет лелаю, дисциплина телхаяйтац, балха ханахи механизмехи пайда цйбелга тоадаьд. Къахьегама овсарле лакхъяра башха-дика резерваш я уж. Белгалдаккха деза завода кулгалхоша шоай оззгIонгахьара боагIаш бола тIахьожам лоаттабеш хилар. Из дерригa бахьан долаш байнача ворхI бетта паччахьалкхен задани кхоачашъеча лакха хьоккамаш даха вIаштIехьдаьлар завода коллектива. Продукцена реализаци яра план 105 процентга товарни продукци арахецара план 107,8 процентга кхоачашъяьй. ИоагIачул совгIа эзараш сомий маьха продукци дIаккхачийтай цунах пайда ийберашка.

Завода коллективо из юкъара толам боаккхача доккхий гIулакхаш карагIдайннараш кIезига бац. Уж ба даим производстве хьалха латташ хьабоагIа радиомонтажница Р. Г. Ткаченко, регулировщик-пропитчик Г. И. Силокина, радионаладчик В. И. Никитин, намотчица В. П. Подгорнова, слесараш нн. Барбитов, Малякин, Ануфриенко, Савченко, фрезеровщик В. Ф. Проценко, шлифовщица А. А. Крикунова, литейщик В. И. Позныщев. Из списоки кхы а дIахо яхьа йиш яр. Цар хьоккамо массане а хьинар айду.

ПхелагIча августа ворхI бетта баьча балха итогаш ювцаш ерригзаводской конференци хилар. Шера плани тIаьйпа доккхий декхараши ханал хьалха кхоачашдара йолаш йолча торенех биаза пайда а эцаш керда резерваш гучаяхара чакхьяха еза мероприятеш белгалъяьхар цига.

Творчески къахьегараш а ба заводе. Ховш ма дарра, творчески къахьега ховш бола нах дукхагIа хилар боккха лоархIам болаш да производствана. ХIана аьлча болх Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара доккха новкъостал ду цар, дукха маьхера материалаш, кхыйола ресурсаш кхоийт, продукци хьаярга дIабода мах лохбу. Из дерригa тIадаьлча арахецача продукце дикал лакха хул, тIаккха из дикагIа маьхал а йоал.

Хари дац, завода рационализаторийн изобретателийн болх дика вIаштIехьбаьккха лелабу аьлча. Из кхетадеш а да, завода ВОИР кулгалдеш ва дикагIа вола рационализатор Позгалев Владимир. Бетта цкъазза гул а луш шоай балхах дувц, теоретически дешаш къестаду вIаши дагабувл рационализатораш. ПланагIа бу цар шоай болх. Ала деза, творчески къахьегарий гIулакхаш дика хилийтара администраце йоагIаш йола йоакхо ю. Царна эша хьалаш хулийт. Масала, технически библиотека я заводе. Цуи помещени сийрда, йоккха я. Царна эша технически а кхыдола а литература да цига. Практически опытах кхоачам беш боацача рационализатораша тайп - тайпара технически литература а дешаш шоай теоретически знанеш лакхъю. Царех дукхагIа бараш мугIарера болхлой ба. Масала, радиоаппаратура наладчикаш нн. Ермизин, Ксенофонтов Никитин, намотчицаш Лемента, Подгорнева, аьшкапхьар Бекасов, кхыбараш. Царех хIаране массехк рационализаторски предложени балха юкъейихьай. Ховш ма дарра, болхлоша кийчъяь предложенеш шоашта цхьаца кхоачамбоацараш доацаш хилац. ХIаьта завода технически отдела специалисташа бокъонца яйза а яйзе уж предложенеш пайдана я - яц къоастаду, кхоачамбоацараш дIа а даьхе балха юкъеяхьа новкъостал ду. Техотделе болх бераш лаьрххIа лакхера дешар дийша ма бий.

Практически опыто хьахьекха ма хиллара, творчески болхлой къахьегам дикка овсарегIа хул. Цудухьа мугIарера болхлой творчествана дикагIа юкъеозара хетаяь тайп-тайпара мероприятеш чакхйоахилга могадаьд завода кулгалхоша. Царех цхьа мероприяти я кварталагIа цкъазза рационализаторийн изобретателийн балхага общественни хьажар дIакххахьар. ДикагIа творчески къахьегарашта «ДикагIа вола рационализатор» яха сийлен цIи ахчан совгIаташи тел. Цу гIулакхс наьха творчески къахьега безам хулийт.

Цхьаццa дола кхоачамбоацараш доацаш деце а, бIарчча хьайццача завода рационализаторски болх во лелац. Итташ башха-дика рационализатораш ба заводе. Завода коллективо производственни заданеш толамца кхоачашъеча лоархIаме моттиг дIалоац цар творчески къахьегамо. бIаьш эзараш сомий маьха материалаш, кхыйола средствашь кхоийт. Из бакъдеш дукха масалаш доаладе йиш я. Радиоаппаратура тоераша нн. Ксенофонтовси Ермизиней «Буровой установка диспетчеризаце» система болх дикагIа берггболаши пайданегIей хургйолаш хийцар. Из предложени балха юкъеяхьарах болх 10 процент аттача а боалаш 1518 сом пайда хиннаб производствана. Цул кIезигагIа лоархIам болаш дац намотчицас Подгорневас, мастера Мусоровас, инженер - конструктора Курицына балха юкъедоаладаь кердадар. Ферритови магнитопровод болча трансформатора индуктивность нийса дIа-юха хьежаяра зазор оттаяьй цар. Цо къахьегама овсарле дикагIа лакхъяьй. Зазор хьаяьй кIаьдача материалах. Шера цу предложене экономически эффект 1067 сом да. Позгалев Владимирей Моребис Евгенеи приемника схема хийцай. Тока низ хьаувзаш йолча 6 вольтни источника меттел 12 вольт низ бола компенсационни источник оттаяьй цар. Приемнико шозза дикагIа болх бу. ХIаьта шера кхо деш дола ахча 2030 сом да.

Уж санна творчески сийг боаллараш кIезига бац тха заводе. Царех ба нн. Бекасов, Касьянов, Ардышев, Миндубаев, Коновалов, Никитин, кхыбараш. Производстве творчески дика гIулакхаш карагIдувларах завода администраце ахчан совгIаташ деннад царна.

Ер шу ший тайпара къаьстта бекхтокхаме да тха завода рационализаторашта, берригача болхлошта, гIулакхерча наха хIана аьлча де дезараш дукха да наьха вахара хьал тоадараи дIахо производстве дегIайоалаяран. Иштта да парте XXIV съездо хьалхашка оттадаь доккхийн бекхтокхамеп декхараш. Лакхе белгала ма даккхара, из юкъара сийлен декхар толамца кхоачашдара шоай низ кхобац тха завода болхлоша.

Н. ЧИХУТИНА,
«Нефтегазпромавтоматика» СПБК опытни завода технически информаце бюро инженер.

ХАЛКЪИЙ ДОТТАГIАЛ— БОККХА НИЗ

ПАРТЕ XXIV съезде чIоагIа белгалдаьккхад халкъий доттагIал чIоагIдара гIулакх. Вай парте, ленински къамий политика лерагIа чакх а йоахаш, къахьегамхой хьалкхебу национализмаи шовинизмаи гIулакхашца, ший къам тIехлархIарцеи юстара лоаттадарцеи машар хургбоаца уйла йолаш.

Вай интернационалисташ да. Цу ленински дешашa хьахьокх вай социалистически идеологе лоархIамегIара башхало а советски сага моральни сибата керттерча оагIонех цаI а.

В. И. Ленина 1921 шера Кавказа коммунисташка дайтача довзаш долча ший письмо тIа яздаьд: «Кавказера советски республикаш дег тIара даькъал а ювцаш, аз сайна мукъа лу цар айххача цхьоагIоно буржуази йолча хана бIарга ца байначеи буржуазни строй йолча хана хила йиш йоацаш болчеи къамий машара образец хьаергйолгах се дог тийша хилар дIаала («В. И. Ленин, изд. IV, соч. т. 32 оагI. 295).

Владимир Ильич Ленина доггдаьхар кхоачашхиннад: Кавказа халкъаша, ерригача вай йоккхача Даьхен халкъаша а санна, шерагара шерага керд-керда толамаш доах коммунистически общество хьалъеча. Цу гIулакха царна новкъостал ду лерхIараш цаIаш хиларо, вежарашха вIаши новкъостал даро, чIоагIача доттагIало.

Интернациональни кхетам балар къахьегамхошта коммунистически кхетам баларах дIакъоастаде йиш йоаца цун онда дакъа. Из дика кхета а деш, Гудермеса партийнии комсомольски организацена чIоаггIеи лоарзагIа ца йоалаши чакхйоах социалистически интернационализма принципаш, бахача наьха къаман башхалонаш теркал а еш, кIоаргген тIабийрззаи идеологически болх бу наха юкъе.

Гудермес дукха къамаш дахаш город я. Городеи районеи 40 гарггача къамах бола нах бах. Цудухьа парте городской комитето ший а юкххьанцарча парторганизацей а керттерча декхарех цаI лоархI къахьегамхошта интернациональни кхетам лулгах.

Къона нохчий зIамига саг Инаев Махьмад массехк шу хьалхагIа вера локомотивни депо балха. Эрсашха болча новкъостий Дмитриенко, В. А. Макарова, В. Виноградова гIонца слесара-дизелистеи слесара - электрикеи специальностaш Iомайир цо. Производстве къахьегама толамаш а доахаш дика дийшар Инаева болх беча кагирхой школе, 10 класс йистеьккхар. 1965 шера Орджоникидзевски машенаькъа техникум йистеьккхар Махьмада, хIанз локомотивни депо мастералла болх беш ва, заочно йистеьккхай машеннаькъа институт.

Тайп-тайпарча къамашта юкъерча бокъонца долча доттагIалах лаьца дукха масалаш доаладе йиш я Горбыткомбинатера. Цхьаккха говзал йоацаш бар укхаза балха боагIача хана нохчий мехкарий Добачхаджиева Маликаи Цурхаджиева Румисаи. Безаме тIаьйцар уж эрсий йоIо Тихонова Людмилас, кхалнаьха диткъа барзкъаш дахеи теген Iомабир. Эрмалочо Иван Семеновича Аванесяна комсомолкана — нохчий йоIа Вошаева Малкана новкъостал дир тIагIолла дувхаду барзкъаш тега дика мастер хила. Эрсий йоIо Заргунова Жаннас пазата хIамаш яра говзал Iомаяьй Ж. Гучиговайна, хIаьта хIанз Гучигова ше я подругашта из говзал Iомаеш.

Медицински инструментий завод района эггара къонагIа йола предприяти я. Заводе оагIув оагIох а теха болх беш ба 10 совгIча къамий викалаш. Цар хьаю продукци 20 совгIча мехка экспорте йода. Укхаза традици а хинна дIаэттад Советски Эскаре гIулакх де болхараш безбеш накъабоахилга, салоIа сайренаш елга, Къилбаседа Кавказерча белгалъяьннача моттигашка гIолла походаш елга. и. кх. дI. БIарчча цхьа дезал санна бехаш, болх беш, дешаш, шоай заводах доккхал деш ба заводера къахьегамхой. Дукха ха йоаццаш а тIехьа республике эггара тIехьаюсача предприятеех цаI ма ярий из, хIаьта хIана производственни хьоккамаш дика хиларах города Сийлен доска тIа яьккхай. КПСС горкомеи горисполкомеи карара кара тела ШеIбайракх еннай цунна.

Комсомола горкомо лоархIаме мероприятеш кийчъяьй кагирхошта интернациональни кхетам балара чакхъаха. ВЛКСМ горкомо халкъа образоване отделаца цхьан методически конференцеш а школьникашта интернациональни кхетам балара класени кулгалхоштеи боккхагIйолча пионервожатештеи лаьрхIа. Школаша, класени кулгалхоша беча балха планашка а иштта белгалдаьд дешархошта интернациональни кхетам баларах дола дешаш. КПСС горкомерчеи ВЛКСМ горкомерчеи лекторски группаша лекцеш кийчъяьй укх темаех: «ДоттагIалах латт вай низ», «СССР халкъий вежарашка дола доттагIал», «Марксизмо - ленинизмо пролетарски интернационализмах яхар», кхыяраш.

Интернациональни кхетам баларах дола дешаш «Красное знамя» яхача городской газета тIа дувц. «ДоттагIалах латт вай низ» яхача рубрикана кIал газето дукха дувц районерча дукххача къамех латтача коллективай интернациональни доттагIалах. Пионерашеи комсомольцашеи хаддаза бувзам лоаттабу дукххача школашца. Цар дIа-хьа каьхаташ кхухьийт республика кхыча районашкарча школашкарча а хIаьта иштта Дагестанерча, Украинерча, Болгарерча а дешархошка.

Парте горкомо къахьегамхошта лекцеш еша ухийт туристически путевкегIа доазол дехьа а хинна цIабаьхкараш. Иштта лекцеш йийшай Исламов Султана, Шопин Ивана, М. Гезелиева, Х. Гебертуева, кхычар.

Дукха ха йоаццаш КПСС горкома аргIанара пленум йир оаха къахьегамхошта интернациональни кхетам балара къаьстта уйла тIа а йохийташ.

«Гаьнарча вешел гаргара лоалахо теннав» оалаш да. Дукха ха хьалхагIа денз хьадоагIаш доттагIал да тха вежарашха йолча Дагестанаца. Цунна дала къаьгга тешал — Гудермесеи Хасой-Юртеи предприятешта юкъе хьалхагIа денз тосаленнеи тIатIа чIоагIлуш хьадоагIеи доттагIала бувзамаш, коммунизм хьалъяра даькъерча корта болаш долча дешашта практически опыт дIа-хьа эцар, вIаши новкъостал дар. Юкъарча гIулакхашта Хасой-Юртара шоай вежарийи йижарийи болча ух Гудермесера инженераш, производства новатораш, пропагандисташ, партийнии комсомольскии болхлой. Тха заводашa, колхозашa яхь лелаю Хасой-Юрта заводашца, колхозашца. Ишта хьоашалгIа ахар чIоагIа пайдана лоархI оаха, хIана аьлча къахьегма хьалха латта методаш Iомаярал, производство вIаштIехьъяккхареи пунна доал дареи дикагIа йола формаш йовзарал совгIа, наха йовз тха доалахой вахара ерриға оагIош. цар шоай дог тешаду советски наха юкъе вошал, хьараме йоаца доттагIал хиларах.

Доккха беркат доал доттагIалах, шинна а республика хIама тоаду цо.

Интернациональни кхетам... Из уйла къаьстта къьга хьагучаяьлар Дагестане мохк аьга хатар хиннилга тха кагирхошта хайнача хана. Дукха итташ кагий нахи мехкарийи ухар комсомола горкоме йохаяь Дагестана юрташ юхаметтаоттае дахийта тхо яхаш декар деш. Иткъа эзар сом гулдаь Iаьзар уж Дагестана деча новкъостала фонде.

Кагирхошта интернациональни кхетам балара гIулакха доккха новкъостал ду партей комсомолеи ветеранаша. Шоаш къамаьлаш деча хана кагирхошта дувцар советски наьха интернациональни доттагIала низах. Царех я Сайханова Маржан — 20-ча шерашкара комсомолка. А. Е. Быстрицкая, Е. Р. Дубовик — Гудермеса эггара хьалхара комсомолка, дукха кхыбараш.

Буржуазни националисташта дезаи Советски Союзерча къамашта юкъерча гIулакхех долча дешашка хинна доккхий хувцамаш бIаргагор. цIури халахетараши юкъедохка гIерт уж СССР халкъашта. Цхьабакъда. СССР дерригача халкъаша шоай дегIаахар даькъе доккхий экономически культурнии толамаш дахьа хилар харцле йиш йолаш бац уж.

Къамий дош къоастадара гIулакха дунен халкъашта юкъе боккхача лоархIаме я СССР халкъий опыт — юг ураоттадеш бола хьоккамаш никъ хьеха сецкъеи ба из дерригача мехкашкарча къахьегамхошта. Ший 50 шу дизар белгалдаккха кийчлуш йолча дукххача къамех латтача советски социалистически паччахьалкхено практике хьахьокх пролетарски интернационализма идеяш толар. Цунна дола къаьгга тешал — СССР халкъий барт тайнача дезале коммунизма сийрда здани хьалъеш доаллача нохчгIалгIай халкъа опыт.

З. ИСАЕВ,
КПСС Гудермеса горкома секретарь.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ИНТЕГРАЦЕ НАЬКЪАШКА

ДУКХА ХА ЙОАЦЦАШ машеннаькъа транспорта Еррисоюзни Іилма-тохкама института экспериментальни кольцо йолча Москвана юххерча Щербинка яхача станце лепаш яр 15 мекха байраккхаш. Укхаза яр «Машеннаькъий лелаш йола состав-71» яха специализированни выставка. Цига хьежарашта яйзар локомотивай, вагоний, наькъаш дехкача машений дунен тІа толашагІа йола образецаш...

Теркам тІаозаш яр Германски Демократически Республика пассажирскии мухь кхухьеи вагонаш, Польше бах маневрови тепловоз, вижа улла вагон, лаьрххІа гІулакха йола состав, чехословацки локомотиваш, венгерски югославски балха овсарле лакха йола оборудовани. Великобритане, Японе, Франце, ФРГ, США, кхыча пхьаьолча мехкий стендаш тІа хьахьоккхаш яр лелаш йола состав меттел, из хьаяран эксплуатаценен эша техника а.

ХІаьта иштта, советски машеннаькъа техника толашагІа йола образецаш а яр выставке: ВО 80 яхача серекремниевой выпрямителаш йола переменни тока экономични электровозаш, эксплуатаце цхьаккха духьале еш доаца а молдагІча климатически хьалашка тешаме болх беш дола а 2ТЭ10Л-и ТЭП60 яха тепловозаш, бархІ соа йола бІарччача металлах яь цистерна, 120—125 тонн мухь тІаботта ах вагон, легки автомобилаши кхы дуккхаяраши дІакхахьара лаьрхІа ши ярус йола платформа.

Массе а даькъе представительнии теркам тІаозаши яр экспозици. Тайп-тайпарча мехкий специалисташа дІайихьар кІезига йоаца идеяш, планаш. Юкъара хетачох, транспортни техника эггара кердагІйола образецаш иштта хьахьоккхар нийса хургда дІахо йодача хана кхаь — диъ шера вІаштІехьйоаккхаш хилча. Цо, шеко йоаццаш, новкъостал дергда дунен халкъашта юкъе вІашн леладу гІулакхаш шердара.

— Выставка духхьала хьахьекхар Советски Союза доазол дехьарча мехкашцара экономически торговии бувзамаш тІа-тІа шерлуш хилар, — аьлар Еррисоюзни торговии палата президиума председатела Борисов Бориса.

Эггара айхагІа хилар уж социалистически лагера паччахьалкхепашца. Дукха ха йоаццаш Экономически ВІаши новкъостал дара Совета членаш долча мехкашта юкъе йир 1971—1975 шерашка вІаши пайдане тайп-тайпара изделеш лоаттаергІйолаш керда торгови соглашенеш. Соглашенешта юкъеяхийтача, вІаши йохьийтаргІйолча машенийи оборудованеи беррігача боарамах кхоалагІа дакъа гаргга специализированни йолча продукцега кхоач. Социалистически интеграци дегІаахара иштта бола лостам къоастабир СЭВ XXV-ча сессе дакъа лоацача мехкаша. Цу сессе тІаийцача «Комплексни программа» аьнна цІи тиллача документа тІа, къаьстта аьлча, дувц къаьст-къаьстача мехкашка вагонаши тепловозаши хьаяра «тешшамерча специализацеи кооперированеи (10—15 шера) ларда тІа» уж арахецара торонех мамогта пайда эцарах.

Социалистически принципаш тІа къахьегам вежарашха йолча паччахьалкхенаша шоай экс-

дунен халкъашта юкъе вІаштІехьбаккхарах барг-бола пайда гуш ба. Шоай паччахьалкхена эшачул дукхагІа дола йІаьхкача ханара заказаш ийду йоккхийча предприятеша. Бакъда из деш сбыта цхьаккха а проблема оттац. Боккъалдар аьлча геттара шера хулаш латт автоматизаци яраи технологически процессаш эргаяьха тоаяраи эша торонаш. ХІара паччахьалкхе профилирующи доакъошка общественни къахьегама овсарлен эггара лакхагІча боарамга кхоач, цу хана чухьахчани материальнии ресурсех рациональнегІеи цхьан хІаман лаьрхІан дикагІа пайда эца йиш хул. Масала, моллагІа мохк сих хІана лургба кхыча социалистически мехкашка дика вІаштІехьъяьккхача производствашка средстваш дІаяхийтара? Нагахьа санна СЭВ членаш дола мехкаш гаргаозараи экономически дегІаахара боарамаш нийсдараи лаьрхІа иштта хиланза даргдоацаш хІама отте, тІаккха из кхоачащде аттагІа хургда вежарашха долча халкъий опытахи цІеначa дегца деча новкъосталахи пайда а эцаш. Цу тайпара массанена а пайда боал.

СССР эггара дукхагІа машеннаькъаш дола паччахьалкхе я. Цунга кхоач деррігача дунен тІарча машеннаькъех 10 процент. ХІаьта советски болата магистралий грузооборот 1970 шера шиъ ахи триллион тонн — километр хилар. Из хІама ца эшшаш дунен машеннаькъий ах грузооборот я. Боккха ба пассажираш дІа-юха кхувлара боарам а. Йоккха территори йолча мехка тайп-тайпарча міІингашка шера кхо миллиард гаргга пассажир дІавуг.

СССР-е 1971 шера денз 1975 шерга кхаччалца йолча хана машеннаькъа транспорта грузооборот 22 процент лакхъе лерхІ. 1975 шера кхо триллион — километр совгІа хургья из. Цул совгІа, дІаяхача пятилетке а санна, тІаккхета перевозкаш болх беш бола нах дукхагІа а ца хулийташ хургья. ХІаьта из дара къахьегама овсарле 23 процент лакхъе езаргья.

ТІа-тІа лакхлуш дола перевозкай боарамаш кхоачашдара электрификацеи тепловозни тяга юкъейоалареи ларда тІа машеннаькъа транспорт технически юхаэргайоаккхаш шерра программа кхоачашъе лерхІ. ХІаьта укхаза хьоаде доагІа, хІанз СССР-е тяга цу прогрессивни тайпай даькъага еррігача грузооборотах 97 процент гаргга кхоач.

Овлангара хувцамаш кул вагонии парке. Из хьалъюз дуккха мухь тІаботтача лелаш йолча составах, комфортабельни пассажирски вагонех, рефрижираторни секцеех, индивидуальни автоматически шелъеш йолча вагонех. Духхьала мухь кхухьача парка тІаккхета еза 420—430 эзар вагон.

Шоана гуш махиллара, советски машеннаькъахошта хьалхашка доккхий декхараш латт. Чура мухьаш дІа-юха кхахьара масштабаш дикка шеръяра даькъе хинна а ца Іеш. Геттара дукха бедал, промышленни продукци, халкъа эша товараш лоаттаду Советски Союзо социалистически мехкашка.

Шоай аргІана доккхий декхараш кхоачашду порт а иштта машеннаькъа транспорт дегІайоалаяра а даькъе. Бакъда шеко яц—еррига белгалъяьха планаш кхоачашъергья. Цунна тешал ду индустре лакхлуча темпаша я социалистически мехкашта юкъе чІоагІлуча гІулакхацара контакташа а.

Иштта пайдане вІаши гІулакхаш лелалара кхоккхамаш, къаьстта аьлча машеннаькъа транспорта даькъе, кІезига дац таххане а. Масала, Чехословаке СССР-еи кхыча социалистически мехкашеи кхухьийт маневрови тепловозаш. Иштача локомотива хІара а кабина чу латт болата магистралец тІа шоаш ца хилча дІалела йиш йоаца советски автоматически сигнализаце устройстваши радиостанции. Автоматизаце, телемеханизаце, бувзама средстваш лоаттаяра даькъе керттера яр а хинна дІаотташ латт Советски Союз.

Бакъда, СССР «машеннаькъа боахам» духхьала чехословацки тепловозех кхоачамбаь Іе йиш йоацаш боккха ба, кхыметтел маневрови участкашта а. Советски индустре кийча а ду, дІа а кхухьийт дизельни локомотиваш, шеррача номенклатурагІа йола подшипникаш, радиотехнически устройстваш, кхы дуккхадараш. Йолаш я ший вагонаш ю промышленность а. СЭВ линегІа керттерча даькъе вагонаш лоаттаю Польшас.

— Тха республика машеннаькъа лелача состава даькъе дунен керттерча экспортерашта юкъе я, — белгалдоаккх «Кольмэкс» яхача арахьарча торговле объединене контора директора заместитела Язвиг Кшеманецкас. — Социалистически мехкий заказех оаха арайоах хІанзарча деррігача дІадехараша маяххара йола вагонаш. Цу тІехь боккха лоархІам болаш я Іилма-технически вІаши гІулакхаш лелалара даькъе дика вІаштІехьъяьха контакташ.

Укхаза хьоаде мегаргда, Польски Халкъа Республика, СЭВ членаш дола кхыдола мехкаш а санна, юкъейода «Вагоний юкъара парк» оалар санна йолча транспортеи бувзамеи дунен халкъашта юкъерча йоккхача организацега. Отрасле цо лелаю цаІ йола технически политика, укхаза увттаду лелаш йолча составо оптимальни дІадехараш. Хьа а ю, шер а ю социалистически мехкий предприятешта юкъера духхьалара контакташ. Цу хьакъехьа хьоккхаме да Дессаун (ГДР) Брянкан (СССР) вагонашъерашта юкъера вІаши леладу гІулакхаш. Предприятей коллективаша къахьег Іилма-технически прогресса цаІ йолча планех, хан-ханнахьа вІаши йовзийт опыти технически документации.

ЛоархІамера тохкамаш даьд советско-венгерски технически группас, къаьстта аьлча хьаьий лакха эффект йола, тешаме буксови подшипникаш.

— Оаха СССР-е дІаухийта уж подшипникаш дІайохийт городашта гаьна йоацаш лелача дизельни пассажирски поездашка, — аьлар машенаш еча «Вамаг» яхача венгерски завода кулгалхоех волча Золтан Теузле.

СЭВ членаш долча мехкий вІаши пайдане йола товарооборот укх тІеххьарча 20 шера воархІазнел лакхъеннай. ХІаьта хьатІадоагІача шера кхы а хІама ца эшшаш кхаь даькъах ши дакъа лакхлургья из, цо йиш хулийтаргья хІара паччахьалкхен халкъа боахама хьалашка оттадаь декхараш сихагІа кхоачашде.

Владимир СИНЕДУБСКИЙ,
инженер.
(АПН).

23 АВГУСТА—ФАШИСТСКИ ІАЗАПАХ РУМЫНИ МУКЪАЯЬККХА ДИ

23 АВГУСТА ЦІЕРАГІА

ІуйрІйнарча е сайрийнарча сменагІа, румынски столицера промышленни зона а хоадаь тІехбоалача Белевердул Мунчий (Къахьегама бульвар) яхача шерача наькъагІа водача хана, гаьннара денз хьагучайоал еза йоккхача машиностроене бухарестски завод: турбаш, лакха тховнаш дола эданеш, сигаленна хьалхашка — «23 августа цІерагІа» аьнна доккхийча элапашца даь йоазув. Предприяте цІи ший маІан долаш я: из ди — фашистски Іазапах мохк мукъабаьккха ди.

Капиталиста Малаксе доалахьа хинна паровозаши машеннаькъа тІара вагонаши тоаеча завода национализаци йича денз дІадахар дерригa а 23 шу мара дац. ХІаьта а мел хувцаеннай из! ГІа дІа мел баьккхача керда хІамаш да укхаза. «Республика болата дог» — иштта оал цу заводах социалистически Румыне.

— ХІаьта из ала дизза бахьанаш долаш а да, — йоах цун генеральни директора Стелян Гриндяну. — Шеррача ассортимента продукци я оаха арахецар: низ бола тепловозаш, дизельни двигателаш, блюменгаш кхестаю йоккхий агрегаташ, цемент ю поточни линеш, химически промышленноста лаьрхІа резервуараш, товарни вагонаш, дуккха кхыйола хІамаш. Заводо кхы хІамаш хьал а ю, завод ше хьалъеш а я. Укх тІеххьарча кхаь шера дІаяхийта капиталовложенеш 500 миллион лей совгІа хиннай. Из тха масштабашка диллача, дукха ахча да. Хьахиннай чон лоаладу керда ши цех, мотораш вІашагІдеккар, сийрда бесаш долча металлий цех.

Завода территоре тІа дІатІаваьлча эггара хьалха бІарг тІаоттар — доккха сийлен Доска. Итташ доккхий сурташ доахк цу тІа. Уж ба къахьегамца сий даьнна нах, социалистически къахьегама ударникаш. Царех цхьаннена, керттерча литейщика Марин Тудорикена, металла проба хьаэцаш из воаллача хана тІанийсвелар со. Марин — завода ветеранех цаІ. 20 шу совгІа ха я цо укхаза болх бу. Хьнаре общественник, дукха наха хьинари тІадохийт цо кегирхой Іомабара.

ХІанз а тІехьа хозахеташ хьоахаю Тудорике 50-ча шерашка СССР заводашка ше стажировке хинна ха.

— Эггара хьалхара са хьехархой, — йоах цо, — советски доттагІий хиннаб. Квалифицированни специалист а хинна се дІаоттарах царна баркал яхаш ва со.

Халкъа Іаьдал эттача хьалхарча шерашка Советски Союзо массе оагІорахьара технически новкъостал дар бахьан долаш дуккхача халонашта кІалхаръялар 23 августа цІерагІа завод. «СССР-ера кхухьар вай, — белгалдоаккхар «Апарарна патрией» яхача румынски газето, — продукце дуккха тайпаш хьадара хиланза даргдоацаш хинна къаьстта шоай тайпара рудаш, ферросплаваш, прокат. «Шоай къахьегама никъ цу предприяте дІаболабаьб румынски инженераша — советски вузаш чакхъяьхача Марку Ионице, Габриэла Кришан, Альфред Шварц, Вирджил Себешан, дуккхача кхычар.

Шерра-шера дукхагІа арахец продукци. 1965 шераца нийсйича еррига арахийца промышленни продукци 61 процент дукхагІа хилар 1970 шера. Къахьегама овсарле 44 процент лакхъеннай. Керттерча даькъе из вІаштІехьдаьннад процессашта механизации автоматизации яра, болхлой квалификаци лакхъяра чотах.

—Республика халкъа боахама машенаш, дуккха машенаш эш,—йоах завода керттерча инженера Димитру Тирона. — ХІанзарча замо дІадехарашта нийсса тІа бахара продукци дукхагІа ара а хецаш, цу цхьан ханна цун технико-экономически хьоккхамаш лакхданза даргдац. ХІаьта из, вахаро бакъдеш ма хиллара, вІаштІехьдалац Іилма практикаца айхха бувзам а болаш технически прогресса низ бола рычаг а хинна дІаэттача мара.

— Заводской конструктораш хІанз малагІа болх беш ба ха безам бий хьа? — сона дага хинначох ший са кхийча санна хет инженера - проектировщика Михай Флорна. ТІаккха ше жоп лу: — чертежни доскаш тІа хІанзле а шаьра белгалйоалаш латт хургйола изделеш. Кийчъеш я буровой установкашта, локомотивашта, додача хи тІа гІолла лелача кемашта оттае лаьрхІа параметраш лакхагІа йола керда тайпа 6 а 12 а цилиндрови двигатель. ДІахо болх беш ба гидравлически передача йоалла 1500 говра низ бола дизель - электровозаш караерзаяра. Конструкторий цхьан группа керда компрессораш хьаяра болх бу, вокхо — тропически хьалашка беча балха лаьрхІача дизель - электровозашта модификаци яра...

23 августа цІерагІча заводеговза кулгаш долаш, къахьегам дуккхабезаш, шоашкара доагІар дизза кхоачашдеш болча дуккха эзараш мастерех латта дезал. Дуккха ха хьалхагІа денз хьайоагІаш ший революционни традицеш а йолаш йола барт тайна коллектив я из. ХІанз массехк шера вІаштта республике хьалха латтача предприяте цІи лелаеш хьайоагІа завод промышленноста даькъе.

— Тха партийни организаце,— дувц цун секретара Марин Энаке,—кхо эзари ах эзари хІана вац аьнна коммунист ва. Боккха низ ба из. Балха тІа хьинар айдераш уж ба. ДикагІбола болхлой, инженераш, мастераш, гІулакхера нах хьачу а нийбеш хадданза йоккхагІа хул парторганизаци. Кхы цхьаькха цхьа башхало а я— дукхагІбола коммунисташ къона ба.

Парткома секретарь ше а ва къона. Эггара хьалха 1950 шера литейни цеха наІара санагІа а хоададаь чуваьлар Марин Энаке. Юххьанна ученик вар, цул тІехьагІа квалифицированни болхло хилар. Сайрийнарча лицее дийшад. Столицера политехнически институт заочно йисте а яьккха, инженера диплом хьайипар. Болхлой класса мугІарашта юкъера хьабаьнначеи шоай вахар даим заводаца дийзачеи къоначa бІаьш специалистий яр морг я цун кхел.

Укх тІеххьарча пиии шера республикански выставкаша медалаши дипломаши еннай предприяте пхе изделена. Бухарестски машенашъерий продукцех шерра пайда эц Румыне чухьа санна иштта цун доззонел арахьа а. Тепловозаши дизель-мотораши, компрессораш а вагонаш а я хІанз 17 мехка экспорте кхухьийташ. Шоай завода марка сий деш лелаю къахьегамхоша. Из декхарийла ма бой уж предприяте цІеро а — «23 августа цІерагІа...».

Ф. АНГЕЛИ,
АПН соб. корр.

Бухарест.

Сату-Маре улицашка. ХІара шера хувцаву республика промышленни центра сибат. ТІехь-тІехьагІа дукхагІа бола дезалаш баха хувш кердача квартирашка.

Аджерпресс — ТАСС сурт.

Доазол дехьара

ГІАЬРАХОЙ ТЕРРОР

ДАМАСК. (АПН соб. корр.). ЗаконагІа доацаш шоаш дІалийца лоаттадеча Іарбий лаьтташка низаши террори тІалбаттаю израильски Іаьдалаша. Цу гІулакхо цІаьхха а бакъду дІалийцача Іарбий территореш тІа сага бокъонаш Израила телхаяр таххара йолча ООН Дунен халкъашта юкъерча комиссе документаш.

Концентрированни лагерашкеи набахтенашкеи Іазап озаш ба кхо эзар совгІа патриоташ. ГІаьрахоша хІалакьяьй Іарбий кховзткъа юрт. 7300 цІа динамитаца эккхийтарцеи бульдозерашца дохацарцеи. Алхха Иерусалима иордански даькъа тІара дохадаьд Іарбий доалахьа хинна 1.200 цІаи 400 тикеи. ДІалийцача городашка израильски Іаьдалаша дІадаькхад 44.000 дунам лаьтта (1 дунам-0,1 га). Укхаза хьалдеш латт израильтянашта баха гІирсаши тайп-тайпара тІема объекташи.

Израильски тІема Іаьдалаша лерхІар сенах латт аьлча, из латт, Іарбашха болча бахача нахага шоай цІенош, шоай лаьтта, шоай даьхе дІакхоссийтарах. Репрессехи террорахи агрессорашта хетар ца хилча кхыча тайпарча зуламага бовл уж — баха нах цхьатарра кхычахьа дІаахийта. Масала, Газа секторера Іарбий массехк эзар дезал кхычахьа баха дІаахийта доладеннад израильски Іаьдалаш.

Цхьабакъда, террори репрессеши лелайой а, Іарбий лаьттан тІа шоаех бІубенна бац гІаьрахой. Кхыметтел гаьнаша а кІотаргаша а унзарбоах уж. «Аль-Баас» яхача сирийски газето беча хоамагІа, израильски командоване приказ деннад Газе гІолла бодача керттерча наькъа массехк итташ метраш гаргачара еррига сомийи комсийи бешамаш цІенъе дІаяха.

А. ОГОРОДНИКОВ.

СОЦИАЛИЗМА МЕХКАШКА

ПРАГА. (АПН — Прагопресс). Островско - Карвински бассейнерча «Дукла» яхача шахта горнякий коллективо шийна тІаийцад чІоагІйича графика ларда тІа комбайнаца кІор боаккхаш доккхий хьоккхамаш дахара декхараш. Кердача методах болх беча хьалхарча вурийтта дийнахь толам баьлар из дІадоладаьрий 65.900 тонн кІор баьккхаб. Цу тайпара, хІара шахтерага сменагІа 70 тонн кІор кхоач. Забояшка дика доацача породни хьалашка геттара дикача оагІорахьа дІахьекхар шоаш советски комбайнаша.

* * *

БУХАРЕСТ. (АПН соб. корр.). «Скынтея» яхача румынски газета лаьрхІана 1949 шера денз 1970 шерга кхаччалца республике арахийцад 1398 миллион экземпляр тираж а йолаш 141 эзар цІи йола книжкаш. Политически литература списка тІа хьалхарча моттиге латт В. И. Ленина балхаш. Румынеца геттара йоккха йолча тиражагІа — 6,5 миллион том арадаьхад уж.

Социалистически Румыне къахьегамхошта дукха деза книжка. Республика хІара кхоалагІа вола саг города е юрта библиотека абонент ва. ХІанз мехка я 22 эзар библиотека, политически, Іилма, художественни литература йоккха фонд а йолаш.

Ф. АНГЕЛИ.

* * *

БУДАПЕШТ. (АПН — Будапресс). Юртбоахама машенаш еча будапештски заводе агрегатий керда тайпаш хьаде доладаьд. «Петкона-221» яха цІи йолча царех цхьанне сахьата цаІи ахи гектар доакъара культураш чуэцаргья. Къаьстта маьхе да машено ше хьоккхар тедаш хилар, из бахьан долаш доакъар сихагІа докъаде йиш а хул, цуница кхачан вещества дІа а ийлац. Заводе конструкцеш оттаяьй Европе эггара хьалхарча нарсаш хьайоахача машенана: 10 сахьата ший гектара тІара баьцадвараш чуэцаргда но.

Касттаьлашха республика юртарча къахьегамхошка кхоачаргья машоц мадьяроварски заводе кийчъяь дискови сеялка. Цу предприяте продукци экспорте а йода. Цо лургья люцернана обработка еш йола агрегаташ Советски Союза, Чехословакена, ГДР-а, Румынена, Болгарена, кхыча мехкашта.

* * *

ВАРШАВА. (АПН корр). Къьнача заман уникальни архитектурни памятник — Варшавски замок юхаметтаоттайра балхаш дІадоладаьд. ХІанз археологаш цун малхбузен оагІонга хьожаш ба. ХІанз гучадаьхад готически стилагІа даь хинна пенаш. Царна уллув аьхка гучадаьккхад цхьан Вислага додаш хинна дахчах даь хинна канал. Іилмахоша къоастадаьд канал XVI бІаьшере даь хинна хилар.

Лаьтта аьхкача гучадаьннад керамика хІамаш, ялати хьоарн дІаоттадаь лоаттадеш хинна XIII бІаьшерера йоккхий кувраш, цІагІа лелаю пхьегІаш, XI-ча бІаьшерара декоративни изразцаш, ДІадехка дада дукха монеташ корадаьд. Къулбехьен оагІорахьара корадаьд кхы цхьаькха хІама — XVII-ча бІаьшере кирпишкаца даь ий. Аьхкача гучадаьннар дикка лоархІаме хиннад, цудухьа Варшавски замке кхы а археологически экспедицеш яхийта лаьрхІад.

Къулбехьен Вьетнам мукъаяьккхара герзашцарча халкъа низаша моастагІашта хІалакбеш хІамаш етт.

СУРТА ТІА: тІом беш ба къулбехьенвьетнамски бІухой.

ВИА—ТАСС сурт.

ДОТТАГІАЛ ЧІОАГІДАЛАР

Къулбехьен Инде 160 миллион гаргга саг вах — мехка бахача нахах хІама ца эшшаш даьлагІа дакъа нах. Укхаза арадоах 800 совгІа газети журнали. Дунен халкъашта юкъе хинна цхьаккха событи йийцаеш укхаза Деле кулгаш яздаь Индеией Советски Союзаи юкъера машарах, доттагІалах, вІаши гІулакхаш леладарах дола Договор санна шерра.

ДукхагІдолча газеташа, бІарчча оагІув дІалоацаш керте а яздаь, шоай оагІонаш тІа араьхай договора текст, цунах йола передовой статьяш, комментареш. Тамилнаду яхача штата керттерча изданеша цхьа барт а болаш йоах договор деррігача дунен тІа, цунца Азе а машар чІоагІбара тІаерзаяьча СССР хадданза йолча арахьарча политика курса къыта бола хьоккхам ба.

Штата доал деча ДМК кулгалхошта гарга долча «Навамани» яхача газето язду: «Индеин Советски Союзаи юкъерча гІулакхашка хьаеллаеннай керда перспективаш... Уж гІулакхаш бокъонца долча доттагІала хьоккхам ба». Цу газето иштта белгалдоаккх договор цхьанна а кхыча мехка духьал дерзадаь ца хилар.

Тамилнаду, Андхра, Прадеш яхача штаташка арадувлача наха дика довзача «Мейл», «Деккан хроникл» яхача газеташа а боккха мах бу машара гІулакх чІоагІдара болча договора лоархІама.

Мадрессе английски меттала арадувлача, мехка эггара йоккхагІчарех йолча изданех долча «Хинду» яхача газето Къулбехьен Индерча кхыча дуккхача газеташеи араяьккхай Тамилнаду яхача штата правительства керттерча министраца М. Карунанидеца АПН корреспондента А. Филипенкос яь интервью. «Министра Карунаниде, — дувц «Хиндус»,— даькъала ду Индеией Советски Союзаи юкъера машарах, доттагІалах, вІаши леладеча гІулакхех дола договор. Цу договора кулгаш яздар бахьан долаш вай шин мехка юкъе хинна дег чура доттагІал кхы а чІоагІделар».

Г. КОВАЛЕВ,
АПН корр.

Мадрас.

КОЛОНИЗАТОРАША ЭХЬ ЦА ХЕТАШ ДОВ ДОАХ

ООН Кхерамзлен Совета решенегІа Дакаре кхаьчар Сенегала духьал португальски колонизатораша даь зуламаш тохкергдола лаьрххІа яйта комисси.

Со хилар мехка къулбехьа, Казаманс яхача областе. Канджену яха боххаш юрт бІаргаяйнай. Сантьяба Маджак яхача юрта гаьна доаццаш тхога хьахьеккхар танкашта духьаларча мина тІа яьнна йиккхача автобуса гаргаш. Из йиккхача ши саг вийнав, ткъаь етт лозаваьв. Автобус йодаш хиннай Кап-Скиринг яхача новкъа, Атлантика йисте гІолла. Цу новкъа гучаяьнна ши мина дІаяьккха хиннай, бакъда кхоалагІчу тІа яьннай автобус.

Саре Н' Дия яхача юрта йисте а ийккхай минаш тІа яьнна ши машен. Цига а хиннаб байна а лозабаь а нах. Лозабаьрех цхьанне, Дауда Ба яхачо машен ийккхача дІадийцар ООН комиссе членашка хиннар.

Казаманс яхача городаштеи юрташтеи хадданза довнаш ду, тоэпаш етт португальцаша. Португальски колонизаторий кІийле йоагаш йолча Гвинеяца (Бисау) доазув долаш майинЯ из область.

Топаш етташ духьал а бахар, топаш етташ эккха а йир португальцаша ООН комисси. Иштта Лиссабоно эхь ца хеташ дов доах Африкера колониальни политика дІаяккхар дІадехаш йолча дунен общественни уйланца.

Ю. СЕРГЕЕВ,
АПН соб. корр.

Казаманс — Дакар.

ПРЕССА ТЕШАЛ ДУ

ПОРТУГАЛЬСКИ ОХРАНКА АКХА ГІУЛАКХАШ

Португалера диктаторски режима зуламе гІулакхаш гучадоахаш йола керда даннеш араяьхай «Вагенс нюхетер» яхача стокгольмски газето укх деношка, цу мехка фашистски набахта боахкача нахагарча хьалах дола лаьца ваьллача саго дувцар кепа а теха.

Газето белгалдоаккх моллагІа а миччa хана а лаца йиш хулийташ дола законаш Португале хилар. КъайлагІарча полице йоккха аппарат оттаяьй йолаш йола порядкаш лораяра. Цул совгІа, йолаш я къайлагІарча осведомителий шерра сеть, законо бокъо лу лийца нах суд ца еши следстви ца еши ах шера набахта боахкабе.

«Со чувоаллавир, вІалла хІама чуйоацача, е гІанд а е менги а боацаш йолча камере, — яхаш дувц хьалха чуваьллача саго, — Е Іоха а е Іовижа а йиш яцар. Иштта массехк бийса яьккхар аз. Цул тІехьагІа дІаьхдаь дош лийнар. Низаш чІоагІа ларах когех цІий аха доладелар са, хІаьта со уралатта низ боацаш висачул тІехьагІа ийтІа Іовежар, сона шоди тІехкараши детта доладир, хьалгІоттаве гІерташ.

Къамаьл де ца тугарашта моцал лоатІаю набахта. Мотт хьалебайта дош хеттарашта наркотикий маха тох. Из хІара деннара практика а хинна дІаэттад. Лийца боахкараша ю духьаленаш йохае гІерташ физически низаш даь Іац палачаш. БІаргадайначо дувцачох набахтен еррига быт йІаьххача хана цеш дола доккха Іазап да. Набахта гІулакхера бараш лаьца воалла саг эживаякха, цхьаккха хьакъал доаца хІама е гІерт. Кхыметтел туалете е бане ваха а мукъабеха беза, ший къаьстта йолча формагІа де деза из гІулакх массаза а. Правилаш тІара зІамига а лоарзагІа ваьлча доккха Іазап ду, масала, 6 бетта бане ца вохийташ. Теха ха йистеяьккхача а набахтара аравала хала ва: Іаьдало шийна хеттача тайпара йІаьхъе йиш я из ха.

Лаьца воаллача саго деча тешалах, португальски охранка ший практике пайда ийбу ший доазол дехьарча «коллегашкара» хьайиццача дуккхача методех. Цу гІулакха царна накъаяргья Къулбехьен Африка расистий «йІаьхий» опыт. Кортамукъал йохаерий—фашистийи колонизаторийи — приемаш а гІулакхаш а цаІаш да.

Н. САЖИН,
АПН корр.

Стокгольм.

Шоаттден оагlув

КХОАНЕН УЙЛА ЕШ

Ленина васкеташ кхоачашдеш, школьни комсомольски организацеша педагогически коллективашца цхьана къахьег дешархошта граждански декхараш дlадовзийташ, царна коммунистически кхетам луш, советски патриотизман социалистически интернационализман уйланца уж хьалкхебеш.

Хlора школьни организаци декхарийла я школе, цlагlа, классе творчески хьал оттаде. Дешара процессе школьни организаце еррига формаехи методехи кхетамна пайда ийцача лакха хул берий дешарах кхувш хилар, дика хул знанеш. Цу хьакъехьа дика толамаш даьхад тха района дуккхача педагогически коллективаша. Къаьстта белгалбаккха боагlа Ножай-Юрта, Мескитlарча, Ялхой - Мехкарча, Саьсанарча, Зандакъарча, кхыча юрташкара юкъерча школай коллективаша беш бола болх.

Цу школашка берашта коммунистически кхетам лу дешара еррига процессе. Комсомольски организацеша тайп-тайпарча формашка шербу дешархой политически сакхетам, знанеш шоаш караерзаергйолаш lомабу уж, коллективана пайдане гlулакхаш дергдолаш, дерригача керлача, хьалха латтача хlамай агитатораш, пропагандисташ хуртболаш кхетабу.

Лакхерча классашка дешабагlараштa политически кхетами образовании ялара юкъедоагlа: В. И. Ленина вахари цун революционни гlулакххаши кlоаргга довзар, вай Даьхен дlаяха революционни зама йовзар, цун гlорбаьнца бола деятелаш бовзар парте, правительства, комсомола боккха лоархlам бола документаш довзар, мехка чурча а дунен халкъашта юкъерча а вахаря дешаш кхетадар.

Района школашка болх беш я лакхарча классашка дешавагlа 1584 саг юкъсвоагlа «Вай ленински комсомол» яха политическа 27 кружок. Цу кружокий занятешка lомаду ВЛКСМ, доазол дехьарча кагирхой организацей истори. Дика болх беш я Саьсанерча, Беной-Веданарча, Ялхой—Мехкарча, кхыча я школашкара кружокаш.

Советски бlухошта турпала карагlдаьннарий ларда тlа, вай сий дола Советски Эскар дукха дезара. Даьхе лораяра массаза кийча хилара уйланца дешархошта кхетам бала лерхlаш массово - спортивни болх бу, тlема-спортивни ловзараш ду, тlема сийлен утолокаш ехк, строягlа лела lомабу. Района школашка я къонача эскархой батальонаш, отрядаш.

Чlоагlа теркам тlабахийта боагlа дешархошта эстетически кхетам балара. Школашка болх беш я художественни самодеятельноста кружокаш, цар хlара шера дешархой художественни самодеятельноста районни хьажарашка гойт шоашта карагlдаьннараш. Коллективно кинофильмашка хьеж, цига шоашта бlаргадайнар тlехьагlа дувца а дувцаш, дешарий конференцеш ю.

Дешархошта коммунистически кхетам балара декхар кхоачашдеча къаьстта боккха лоархlам болаш да царна къахьегамца кхетам балар. Цун чулоацам ба къахьегамца коммунистически гlулакх хургдолаш берашта кхетам балар. Цу кхетама эггара дикагйола форма я дешархой школьни производственни бригадаш. Районе я 45 дешархой производственни бригада. ДикагI дола толамаш даьхад Мескатlарча, Зандакъарча, Беной-Веданарча, Даьттагlарча, Ножай-Юртарча юкъерча школай дешархой производственни бригадаша. Цар хьалкхедаьд тхьамка, новраш ду сорга, хьажкlаш, саларашта эша дит-комараш.

Школай комсомольски пионерски организацеша дешархошта кхетам лу цар знанецца безам хургболаш. тlагlертта хlама хьаде, къахьегам беза, дешар а шоаш леладу гlулакхаш а бахьан беххтоккхаме хетара уйла хургйолаш. Цудухьа хьехархошта дешар хьехарен кхетам баларен тlехь шоаш беш бола болх комсомольски пионерски организацеша дагьшца-ноаношца айхха бувзам а болаш бу. Иштта вlаши бувзам болаш болх бар бахьан долаш хаьдла дола толамаш даьхад. 1970 — 1971 дешара шера районе гlолла бераша дешa кхувш хилара процент 94,6 хилар. Хlаьта Ялхой-Мехкарча школе — 98,4 процент.

Педагогически коллективаша школьни комсомольски пионерски организацеша цхьана шоай берриго низ тlабохийтаргба шоай школашкара коммунистически общество хьалъергйола бокъонца бола нах арахецара.

М. ЗАЙНАЛАБДИЕВ,
Ножай-Юрта райОНО заведующи.

ОСМИЕВ Хьамзат.

БЕРКАТЕ ЙОАЧАН

Докъаденна, хига кхайкаш
Лаьтто даьсса къурдаш ду.
«Хий даl», яхаш урагlхьежаш,
Сигаленга хьесталу...
Тоттаенна яьхкар морхаш,
lаьржа ткъамаш лестадеш,
Маьлха сердал къейлаьккха,
Делкъа ханах сайра еш.
Турпалеша товраш детташ.
Царех лелха сийгаш мо,
Тlоа а сега, ди а къайкъа,
Даьлар цlаьхха шийла фо.
Тха бешарча боалий гlанаш,
Гlоатташ санна, тохалу.
Хьажкlий фийгаш детташ санна,
Догlан тlадмаш долалу.
Арахь ловзаш даьхка бераш
Цlеношкахьа масса хьелх.
Кхашта кхоачамбергба догlо —
Хlанз из саьргаш санна делх.
Иштта эшаш ена йоачан
Нана — Даьхен беркат да.
Ахархоша хьоцар доакаш,
Дийна ялат хьувкъаргда.
Тахан догlо кхашта беш мо,
Наха тоамбе могаре,
Ма дош дар-кха! Ма дош
дар-кха
Цунга низ дlакхоачаре!

АРЧАКОВ Тухан

ТlОЙ-ЮРТ

Хьо улл лакха,
Маьлха боса,
Гlалме хоза догам деш,

Хьа атагlар ховха зиза,
Хьога кхувд кулгаш ийдеш.

Хьох еш дега ондал, курал,
Са дай баьхаб хоастам беш,
Хьо а ихай тlема кlурал,
Ужаш меттара гlеттабеш.

Моастагl эшош, цlера алах
Хьоца яьгай Долакха-Юрт.
Хьа цlи йовргьяц цхьанна хана,
Турпала сий доа са Тlой-юрт

Мехкара бала цхьаца увзаш,
Хьа къонахий лийгаб бовш.
Шо шиъ шоайла гарга озаш,
Шерденнад цар кашмий ков.

Царна дагlа алам бекъий —
Лирча замах диса сурт
Цар байраккаш хьа йишийгахь,
Тlаккха хьогахь лест, Тlой-юрт.

Наькъа ваха араваьлча
Мичара ваьннав сайга аьлча
Хьа цlи йоаккх аз, са Тlой-юрт,
Дега йовхал хьоца ют.

МОСКВА. Столицай къилбаседен оагlорахьа керда микрорайон хьалъяь йоалаш латт. Медведково яха юртилг иллача хlанз бlарча «город» хьалъэттай цхьа миллион совгlа квадратни метр чуlе моттиг йола цlенош а дагlаш. Укхаза хьалъяьча школашка цхьан сменагlа деш бераша; безам мел болча даьша-ноаноша шоай бераш детяслешьен детсадашкен дахийтад. Медведкове шерра хьалъеш латт тикаши бытовой гlулакхаш ду предприятеши. Хьалдаьд АТС а кинотеатр а Хьалъергйолаш я цхьаькха АТС а цхьаькха кинотеатр а.

Микрорайон города центраца ювз трамвайни, автобуси, троллейбуси наькъаша. 1975 шерале укхаза хьакхоачае лерхl метрополитена лини а.

СУРТА ТlА: Медведковера Полярни улица.

В. ЕГОРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛОАМАШКА ГlОЛЛА

Дангара (Таджикски ССР). (ТАСС корр.). Средни Азе эггара йоккхагlа йола Дангарски хий дехка система хьалъераш ялх метр шера эггара хьалхара туннель яьккха баьннаб лоамах. Из аш Нурекски водохранилища чура хьаьнача Дангарски аренашта тlалола хий аралецаргйолча керттерча магистральни туннела чура балхен аварийни корий камераш хьалъяра. Вахша хиво йошаергья йокъал латтача лаьтташкара 100 эзар гарга гектар.

Дунен гидростроене практике дуккхьашха юкъейоалаяьй лоамаш теда комбайн туннел йоаккхаца. Из машен — советски специалистий конструкцегlа хьаяь экспериментальни образец.

Нурекски водохранилище хьалъюзаш Дангарински хий дехкача система хьалхара аргlа хьалъяь ирга.

Тахани кхоанеи хургда

21 АВГУСТ

В. И. ЛЕНИНА ЦlЕРАГlАРА МАЙДА. 15.00. «Иллешца хестаю аз сай Даьхе, республика» яха концерт. 20.00. Хронико-документальни фильмаш хьокхаргда.

С. М. КИРОВА ЦlЕРАГlАРА ПАРК. 18.30. Кинолекторий. «Октябри граждански тlоми Нохч-ГlалгIайче» яха лекци. Тематически кино хьокхаргда. 19.00. Баьццара театр «Современник» яха эстрадни ансамбла концерт.

В. И. ЛЕНИНА ЦlЕРАГlАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 10.00. «Искорка» яха клуб. 11.00. Ийалла я «Малышок» яха кинотеатр. 18.00. Дворецa парк. Музыкальни сахьат. Духовой оркестр. 19.00. Баьццара театр. «Авиаци космосага яла кийчлуш» яха библиографически обзор. 20.00. Вокально - инструментальни кагирхой ансамбль. 20.00. «Сийна сигаленаш» яха кинолекторий.

22 АВГУСТ

В. И. ЛЕНИНА ЦlЕРАГlАРА МАЙДА. 18.00. Концерт (грамзапись). 19.00. Грозненски гарнизона духовой оркестра концерт. 20.00. Духовой оркестра концерт.

С. М. КИРОВА ЦlЕРАГlАРА ПАРК. 18.30. Кинолекторий. «Фуд дарбанна физически культура» яха лекци. 19.00. Баьццара театр. «Таланто гlулакх ду цаха» яха тематически сайре. Ведана района художественни самодеятельноста концерт.

В. И. ЛЕНИНА ЦlЕРАГlАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 9.00. «Революце хьакхелларааш» яха кинофестиваль. 13.00. «Искорка» яха клуб. Сакъердамеча ловзарий утренник. 10.00. Баьццара театр. Мукъача ден лекторий. «Нохч-ГlалгIай памятникий историцара» яха лекци. 20.00. «Безача даьй мехка гlолла» яха кинолекторий. 20.00. Вай ханарча иллейи ашарий сайре.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 11.00. «Къонал» яха кинотеатр ийлла я. «Хьай Даьхе йовзий хьона?» яха киновикторина. 19.00. «Чlина — шергашта хулача лазарий профилактика» яха беседа. Тематически кино хьокхаргда.

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, гlийло. республика къилбаседехьарча районашка малхбоалехьара гlаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а Гlегара температура республике гlолла 24—29. Грозне 25—28 градус йlовхал йолаш хила а lарлу. Дlахорча шин дени шин буси хаоттам кхы хувца ца луш цу тайппара биса мег.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

М-С ПЛИЕВ

СА ВОl ВАЦ...

ДУВЦАР

ХОЗА эттача гуйран хано дог гlоздаьккха, аламий кулгаша кхеллача беркатах доккхал деш воагlар хано корта а мож а гуйран асара тара ерзаяь Эса. Цунна дукхьаллаттар тахан хьажкlаш чуэца вовкъостала баьхкача студентий сурт. Цар белар. вlаши хьажкlаш кхувсаш ловзар. Хий кхухьа бешка тlехьашка уллача, ши говр йоаллача фургоно агачу уллача бера бар санна теркабора цун кlайбенна корта. Массах къамая кагирхой байра цунна тахан гlадбаха цхьана къахьегаш.

Ше дунен чу мел яьккхача хана хьаьнал къахьегаш, ший кулгашца даьккхар мара ца дуаш хьавоагlа Эса. тахан къавеннача дийнахь а юстара вацар вахара. Тракторни бригада хий кхухьаш вар из хlанз. Мукъача хана хайна вагlацар Эса, цун бlарг ца кхоачаш дисацар бригадера цхьаккха а кхоачамбоацар. Из волча хоза доаца дош алацар цул дуккха зlамагlа боацачар а. Эздел шийца долчунца мара эздел леладеш дац наьха lаьлал. Харц дац цунца наха леладаь гlулакх а эздел а Эсех доаллача эхьаца а, эзделца а дувзаденналар аьлча.

Воккха саг набарах сомавоаккхаш санна уйлаех ваьккхар цlаьхха баьннача михо. Гlайгlане шок етташ увгlа ялар михо михьара яьха гаьнаш Тlем тlа йолхаш санна удар lаьржа морхаш. Царех ххераденнача оалхазарий а садоахкача хlамилгий а гlараш йийшаяр. Эса уйла еш вагlаш, щорттача боларах шин алачо сахьата совгlа иикъ беча юкъах йийкхаь хиннача сигале кхаьла а кхаьла, эгlаз яхча санна lаьржъенна дlаэттар, гlайгlане чудоладелар шийла тlадамаш. Цецваьлар из шийна ца гуш хувцаденнача цу lалама суртах. Дагавехар цунна институте дешавагlа ший цаl мара воаца воl, Салман. Шаьхха дог тоаделар цун дог из ара вий хьох яьина. Салман а хинна хургва тахан цхьанакьа хьажкlаш чуэцаш, йоахар дего. Юртах фургон чуйийрзача хана чуккета санна еъеннаяр lаьржа сигале.

Тоъал гаьна вар къоано цlенна, шоай коа наlарга латта кlай хlама юаха саг бlаргавейча. Хартl аьйна кер кlал-тlа баьлар. Балийна таръелар lаьржа бийса. делха догlа. цу догlанна кlал гlадж санна вувлавенна латта саг.

Ший цlен нана Хьулимат яйзача кайра цунна воккха во денилга. Фургона тlара сиха lо иккха, фу хиннад, — аьнна дlа тlа ведача, кхы латта денал доацаш укханна хьа тlа ежар тlарш санна догlо тlоадаяь лаьтта Хьулимат.

— Хац, вай воl велха а велхаш, кулгех цlеш а доаххаш чувеннав, — мухь баьлар йоккхача сагага.

Цlагlа дlачуэкххаше а молаш воацача Эсийна къакхийтар къаракъа хьаж. Сов кхоагlаваьнна ше фу леладу хацар цунна. Цlогlа даьлар цунга цlен тlара тхов урагlа бахийта санна. —

Фу даьд lа?

Эсий вегlа тlа мел бола чоураоттабир вийий багар къаракъа хьажаца араденача унзарча шин дешо:

Саг вийнав.

— Ээий! мухь а баьлар, шинна кулгаца корта лаьца велхача Эсийга.

Ма хозалба шоана цlаккха а къонахчун велхара мухь, цуя унзарl дац шоана валар а!

Цунна гацар дог гlелденна мелге тlа улла дуккхача шерашка шийца яьха ший сесаг Хьулимат. Цунна дагаягlацар коа наlарга догlанна кlала латта саррална дукъа яьлла ши говр. Цунна дагадохацар мишта, вийнав lа саг, малав lа вийнар, — ала.

«Ванах гlанахь да ер, сомах да ер? Ванах гlанах да ер, сомах да ер?» — йоахар цо ши-шийца. Къамарге латтар тlехкал чlоагlа шод. Лоам тlалатташ санна лазар хьаь тlехк.

Маржа яl-кх дуне! Малагlча юхьмарашца леларгва со лаьтта? — аьнна мухь баьлар цунга юха а...

Даггар лерташ тlа тeladeча кулгах чакх а бувлаш воlа хозар дас бетта мухь. Цунна а хацар ший фу ле деза. Цунна духьаллаттар ше мукх lетта вожача хана шийга хьийжача зlамигача сага сибат. «Саг вац хьо? Хьо санна хилац къонах, нийшачо мара вац хьоча саг» шийга цу сибато яхаш санна хетар Салмана. Дехке ваьннавар.

...Дагадоацаш хилар зулам. Кхмча студенташца городера шоай лоаллаха уллача отделене гlо ле вера Салман а. Сайрангахьа лестача морхаш ма хьайнге а мехкарий а кагий нах а кхай тlара машинашта чекха цlаболабир. Шоаш цlаккхьача ах сахьат доаллашехь мехкарий а кагий нах а гулбелар шоашта гаьча йоацаш йолча юрта клубе. Цига бар юртара кагирхой а. Студенташ шоаш бар пандар локкхаш. Хоза кийчбенна кагирхой халхар де болабелар. Шоаш клубе бахкалехь шуша къаракъ мелар Салманеи цун шин чоккъостои. Клубе баьхкачул тlехьагlа мелар кхы а ши шуша чхьагlар. Малара Салмана цlий сихдир. Иlаьха ши хlажирг а йолаш кlор санна lаьржа бlарг цlацкъам а долаш йолча хозача йоlаца халха а ваьнна Салман юстара воаллаше а йолаелар мехкарий вальс. Укханца халха ваьна йоl кхыча зlамигача сага дlатlаяхар. Уж шиъ халха ваьлар цхьана Мехкарий вальс бисте а аьнна кхыйола халхара йиш локкхаше а Салман а вож зlамига саг а цхьана ийсвелар йоlаца халхавала безам болаш. Боккъалдар аьлча Салман-м йоl шийна хьа тlа ца ена цергаш хьекхаеш латтар тхьовра денз а. Йоlо вокх зlамигача сагага кулг дlакховдадешше а из дlахо а тетта йийий кулг лаьцар Салмана. Вlашлухьал эттар кагийча паьха бlаргаш, уж эгlазалах дизá дар. Йоl Салмана бера кулг хьа а даьккха щортта тlанда тlа lохайра. Кхераенначa цун дегl эгар. Сага фуд ца ховш ши зlамига саг. бlарга оамалах вlаши хоам а баь клубера араваьлар. Ше фу дича бакъахьа да ца ховш йоlо, яьккхача аьлар ши-кхо дош. — «Лаьтта хьал ма кхувла хьо санна воl».

— Волле. lохьалхавала! Цаl мара воаца воl хьалха а ваьккха, цун ши кулг тlехьашкахьа юха а дийхкаь дlакхайда ото чу улла диг бе а делла, делхача догlах когаш къайла боахача хоттала гlолла воl хьалха а волаш бархl километр йолча районагахьа волавелар Эса.

...Клуб йизза нах бар суде гулбенна. Дукха бар укхаза Эса вовзаш а цунца цхьана лийнна а. Тахан Эсийца гlулакх доацаш харцахьа хьежар дуккхагlа бараш. Цхьаболчар йоахар цхьена вера кхераш lаьдалга дlавеннав цо юкъа клуба гаьна доацаш, гаьнашта кlал вlаши кхохкабелар уж.

— Аз мераж хьайоаккхаргъя хьа! — аьйна Салман шийна тlакховдаше а зlамигача саго Салмана бий техар вожавеш. Баьде хиларца зlамигача сага довнзар бежачар гlотташе а Салмана даьккха доккха мукх. Аьрдиг волча Салмана яьтта кулг дlа а кховдадаь тийшача балхацa, цхьанна а яхь йолча саго. къонахчо тохаргдоацача тайпара меттахьа мукх lеттар зlамигача сага.

— Эъ! — аьнна ший кулг дог долчча тlа техар зlамигача саго. Кlирвенна бlара а хьежаш Салманагахь цаl шиъ гlа баьккхар цо. Цул тlехьагlа ца ловш санна букар а вийрза вежар. Сага вовизар уж шиъ. lаьржъенна лаьтта сигале елха йолаелар, михо лестаеча гаьнашца гlайгlане узам а беш. Хьалха делхаш, боккха бала чубелча санна гlайгlане делхар михо чувхаду зlаьара бlоагlийн царех доахка аьшка саьргаши. Вежача зlамига сага юхе мукх lо а кхесса тlехьара тlадетталуш бирса догlа а долаш шоай юртагахьа ведар саг вийнар. Йоlо баьча хоамах делхача догlалла аралийлхача кагирхошта цу минута бlаргавайра вежа улла зlамига саг. Юртахошта вайзар шоай отделене дикагlа вола тракторист Ахьмад. Из садоахаш вацар.

...Милици саг вийна маьрий лоххаш яр. Эса дог lаббалца вилха а вилха ше дергдолчун соцам баь ваьннача хана. Цунна хацар ший воlа вийнар малав Баьда. цунна ховра из ший мехка, ше саннача даь, ше санна эха а ираз долаш хила а безам бола саг волга. Из кхоачам бар Эсийна. Цо кхозза веина кулийтар вар ший воl. гунахьэ доаца саг вувчул. Бедда дlавача безам болаш волга хайча цхьаьккха хаттар данзар Эсас ший воlага. Духьал, цо воl. Масахьат деча юкъе кlезига лийнавацар Эса ше. Моастагlал юкъеденнача нахага тоамбе яхаш дехаш кlезига гора лаьттавацар из ший хана. Цудухьа тахан къаьстта из зувш бар къонахий. Царна дика ховра Эсийна ший воl мишта везар, царна бовзар воlаи даьнней юкъера боккха, бусталургбоаца безам. Цун хьажа юкъе а юхь тlа а дийшаь шувнаш кlоаргденналар. Даим эшсара дар санна нийсса лаьттан цун дегl букар дийрзадар. гlелъенна юхь йlаьха хетар. бlаргашка яьга сийрда цlи яйнаяр.

— Воl веха воалла хургва яр, вошийна вир. — аьтар цхьанне. Судахочо истола тlа къоалам техар. Зале юха а сатем эттар.

— Хьа воl вий ер? — хаьттар судахочо.

— Вац.

—Мишта вац?

— Са а я цхьанне а воl вац из, моастагl ва! Саг мел волча сага моастагl!

Ше вар дика кхийттар къаноча къамаьлах. Салмана корта, хьалкхаба денал доацаш, матар бахабар

— Сох бехк ма боккхалба, укх зале баlачар. Эхь хет сона наха нийса бlарахьажа, Аркъал а бартал а доахаш дlахьекхар цо шонкаш йоахка йиттlа ший балха ши кулг. Укх кулгашца хьадаьр мара ца дуаш хьавеннавар со, дезал а кхаьбабар аз аххарца даьккхачунца. Айса дунен чу мел йоккха ха сага дикадар де гlерташ, сайгар наха хоза гlулакх гойта гlерташ яьккхаяр аз. Укх шоан гуча «къонахчо» доадир таханалца аз мел хьийгар. Чхап, аьнна цу ший бlехача кулгаца саргаге хоадайир укхо дезалашта, тайпашта, къонахашта, бовзачарна - безачарна юкъера

— Фу дар са воlа эшаш? Даа хилча, дувха хилча, институте lаьдала чотах дешаш хилча, дерига ираз ший бе даьлдаза? Воl вац ер, йовсар я. Ер санна йолча йовсараша урсаш деттаргдацар селхан топаш ги а йоахкаш шоай даьша хьунагlа даьха дахча, кхай тlа даь оасар дагадоагlаре.

— Малагlча юхьаца вехаргвар аз ер судагара, халкъагара? — лувцалуш яр Эсий оаз. — Со валац ер судагара веха. Са хиннавац ер. Са воl ва укхо вийнар, мехка воl ва! Лаьттанца хьаьнала къахьегаш воалла маьрша саг ва, гунахь доацаш вейнар!

Зале сатем латтар. Зал кхайкаеш екар хедалу оаз. Бlаргех йовлакхаш хьекхар можамаш кlай енначa къоаноша.

— Мишта lот урс?! Цхьанна хlаман, духьа мишта вув саг?, ший мехка, ший халкъа саг!?

Че кулг а дахийта хьадаьккхар цо тиша бохча. Цучура хьалдаьхар тиша карташкаши lаьржа шувнаш уха ши каьхати. Ийтlача картишкаш тlа ваlар петлицаш а йоахкаш цlе седкъаш доахка фуражкаш тохха ши зlамига саг. Чlоагlа тара бар уж Эсийна.

— Аккхар боабаьб моастагlий. шош а бийнаб, — дlакховдадир цо каьхаташ судага. Дуккхаеннта ховш дар Эсий ши воl турпалал гойташ фашисташта дукхьала тlом беш майра веннилга.

Аккхар сий а доаду укхо. Аз дех, сай а тахне бахьан толаш шоай синош мехка хьалхара дlаденнача сай шин вийий а цlерах, цхьаккха а къахетам боацаш гунахь доаца са мехка воl вийнача укх бlехала топаш тохар!

— Тоъаогlа хьона, воккха саг! — аьнна мухь баьлар судохочунга а суда заседателашка а.

Дукхагlа бараш залера арабаьлар, тоха са дозаш...

...Газета тlа кепатехар гунахьа доацаш саг верах Салмана топаш тохарах бола хоам. Эсас таьзет дилланзар воlа топаш тохарах. Еррига ший уйла цо дlаеллар бало кlалйисхьача ший сесага Хьулимата.

Сийнача баьша тlа тайса зизаш санна сийрда седкъий дlа а лажкъа даккхача тоамий бовхьашта дlайха барташ а доахаш хьалбаьлар гуйран малх. Хьажкlаш чуийца яьна кхаш оахаш йоахкача тракторашта вий ийца ваха ши говр дlайожаш воаллар Эса коа наl цlоввача хана Коа наlаргахьа дlавийрзача Эсийна бlаргабайра йоккхий герга кийнаш а тохкаш коа боагlа боккхий нах а царна тlехьа кагийнах а. Духьал воагlача Эсийна вайзар эггара хьалха воагlа Салмана вийнача Ахьмада да Бийсолта.

Эсийна хьа тlа кхоаччаше салам а денна кодам бе эттар къоаной а царна тlехьара бараш а. Кодам баь баьнначул тlехьагlа эггара хьалха Ахьмада дас Бийсолта а волаш мархlаеллар Эса. Царна юхе гlолла маlача нахах оагlув озаш тlехьаьлар. Ахьмада чана хьалха а йолаш, lаьржа кортал еш тlа а тохкаш Хьулимата кодам бе болха кхалнат а.

Сеца а сеца царна юкъе эттача тоама теш хиина латтар сийрдабьина къаьга малх.

ХОАМ

«Грознефтехимзаводы» объединене орс-а тикаша, массазарча балха деношка а санна. болх бу 23, 30 августа оршотденошка.

Тикашка шеррача ассортиментагlа йохкаш я тийга яь хlамаш, эшша тайпа пазатен галантерейни хlамаш. тикашка да тайп-тайпара школьни товараш, цигара шоана корайоагlаргья школьникашта мел эша хlамаш.

Тхоай тикашка шо дахкар дех оаха.

«Грознефтехимзаводы» объединене орс.

Хьажа, ладувгlа

21 август

ТЕЛЕВИДЕНИ:

10.15 — Передачай программа. 10.20 — Дешархошта «Хьона, къонал» (ЦТ). 11.00 — г. Горьке 750 — шу дизарга хетаяь концерт-очерк 12.00 — «Вахара духьа» (ЦТ) 12.30 — Берашта «Массадар а дика дя — дикаца йистедоалар». Телевизионни кукольни спектакль (ЦТ). 13.00 — Сурташ дахара тlера барашта йола передача 13.30 — Дешархошта «Шара юкъе гlолла чакхвала моттиг яц» яха художественни фильм 15.05 — «Могашал» lилма — хlама ловзара программа. (ЦТ) 15.35 — «Эрсий колейдоскоп» музыкальни фильм 16.00 — Яллархочун трибуна Закруткина выступлене (ЦТ) 16.20 — Книгашкъбархой клуб 17.20 — А Плиева (керда книжкаш (гlалгlай меттала). 17.35 — «Ниъ дlаболалу» яха фильм. 17.50 — Дунен халкъашта юкъера обзорени. 18.05 — Композитораша вlашагlкхетар (ЦТ). 19.05 — «Резидента гlалат валар» яха художественни фильм (хьалхара сери). 20.15 — Шоана. бераш. 21.50 — Передачай программа. 21.55 — Ашарий дунен тlа. Японски эстрада.

РАДИО:

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала) 6.45 — Ашараш 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва 8.25 — «Къонал» (эрсий меттала) 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — Концерт (эрсий меттала). 16.00 — «30-гlча шерашкара нохчий проза» яха беседа (нохчий меттала) 16.40 — Бегий иллеш (нохчий меттала). 17.00 — Москва. 18.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала)

22 август

ТЕЛЕВИДЕНИ:

9.00 — Передачай программа. 9.05—Lуйренара гимнастика. 9.15 — Кердадараш. 9.30 — Берашта. 10.00 — Музыкальни киоск. 10.30 — Сыктывкарске телевидене программа. 11.30 — Дешархошта «Фантазераш» художественни фильм 12.40 — Берашта. Мультфильм. 13.00 — Къонача футболистий финальни яхьаш «Торска буртаца» клуба приз яккхара тlехьа. 14.00 — Советски эскара тlемахошта. Концерт. 14.30 — lилман популярни программа. 16.00 — «Конец диалога». Документальни фильм (ЦТ) 16.50 — Музыкальни вlашагlкхетар (ЦТ). 17.30 — Веденски района телевизионни фестиваль. Хоале са республика. 18.15 — Современник. Кагирхошта йола программа. 19.05 — «Саг лаьтта гlалла» фильм 19.35 — Шоана. бераш. 19.45 — Передачай программа. 19.50 — «Резидента гlалат» шоллагlа сери). 21.00 — «Хабар». Информационни программа.

РАДИО:

6.30 — «Лаьттари лер» яха передача (эрсий меттала) 6.40 — Ашараш 6.50 — Хоамаш 7.00 — Москва 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — «Ленинни некъ» газета обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.40 — Москва. 8.15 — «Къона гlоньа» (нохчий меттала). 8.30 — Концерт «Шоана дукхаеза ашараш». 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «Шийхал ваьннача сага гlуллакхаш» яха юмористически дувцар. 15.40 — Массанахьа дика ма ба 15.55 — Кlирандийнахьара музыкальни программа (эрсий меттала) 16.25 — «Салте масса салте ваьхача Михаил Лыкова радиоочерк (гlалгlай меттала). 17.00 — Москва. 18.30 — Мальсагова Ахьмада книжка тlера цхьа дакъа.

Нохч - ГlалгIай транспортни управлене коллективо управлене отдела начальникага М. М. Ужаховга чlоагlа хала а четаш кодам бу цун нана

УЖАХОВА
Берса Эйбал
кхалхарах.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица. 11 (3-гlа этаж)
Телефонаш: редактора — 3-44-98 редактора зам — 3-39-11; жоьпаламе секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурай промышленностен отделий — 3-42-30; юрта бахама отдела — 3-42-28; письмой отдела бухгалтере — 2-60-71

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул Ленина 11 (3-й этаж)
Телефоны: редактора — 3-44-98 зам редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции. 7/84.

СФ05176. Заказ № 7743.